

Musikalisk mångfald

En undersökning av ungdomars musicerande

Sveriges Musik- och Kulturskoleråd

© 2002 Sveriges Musik- och Kulturskoleråd

Omslag: Pygmé Jazz Band © Pressens bild

Printed in Sweden by Berlings Skogs, Trelleborg 2002

ISBN 91-631-3147-1

Innehåll

5	Inledning
9	Metod
18	Resultat
55	Sammanfattning
60	Slutdiskussion
63	Bilagor
87	Litteratur- och källförteckning

Inledning

Med jämna mellanrum görs undersökningar av människors fritidsvanor, både på regional och nationell nivå, och vi vet därför att musik generellt upptar en stor del av vår tid. Det är inte bara lyssnandet som, frivilligt eller ofrivilligt, utgör daglig kontakt med musik. För en stor del av befolkningen är aktivt musicerande en högt prioriterad fritidssyssla, även om det skett en liten minskning de senaste tjugo åren (Kulturrådet 2002:10, 2002:69–70).

Att musik betyder än mer för unga människor, vet vi också. I de fritidsvaneundersökningar som till viss del ligger till grund för denna text (*bilaga 1*) konstateras att ungefär var fjärde tonåring spelar ett instrument regelbundet. Musik kan till och med bli en företeelse som omfattar dygnets alla timmar. I en undersökning av gymnasieelevers sätt att tänka och tala om musik finns utsagor om att musiken aldrig stängs av, även under sömnen står t.ex. nattadion på (Lilliestam 2001:141).

Man kan tänka sig flera faktorer som genererar detta stora intresse. Media spelar givetvis en stor roll, utvecklingen går snabbt och musiktävlingsprogrammen i TV blir fler och fler. Radiostationer med hitkaraktär och mer musik än prat ökar i omfattning, och den globala musikindustrin drar sitt strå till stacken. Men även i ett mindre perspektiv finns viktiga aktörer som påverkar och underblåser musikintresset. I olika sammanhang lyfts de kommunala musik- och kulturskoleverksamheterna fram som en faktor bakom svenska handelsekonomiska framgångar på den internationella marknaden (Ungdomsstyrelsen 2001:28). Även annan kommunal ungdomsverksamhet bidrar, liksom studieförbund och folkrörelser. Vi vet sålunda att intresset är stort. Men vad spelas, och inte minst, varför spelar man?

I Kulturrådets omvärldsanalys (Kulturrådet 2001:51) skrev man:

”Trots att musikintresset är starkt hos ungdomar och många vill bli musiker lockar inte orkesterinstrumenten” (Kulturrådet 2001:51).

Samma uppfattning delades av SMoK (Sveriges Musik- och Kulturskoleråd) och då ingen strukturerad genomlysning av problemet gjorts initierade SMoK denna undersökning. I projektbeskrivningen skriver man:

”Det finns idag många tecken som tyder på att barn och ungdomars val av vilka instrument de vill spela har förändrats tydligt under framförallt 1990-talet och framåt. Eftersom en sådan förändring kan och sannolikt kommer att leda till förändringar i det lokala musiklivet liksom i efterfrågan inom musikutbildningen såsom i det professionella musiklivet finns det stora skäl till att inventera och beskriva hur nuläget ser ut. — — Eftersom det är vår uppfattning att det är viktigt med mångfald i musiklivet så vill vi, SMoK, initiera en förstudie till ett nationellt projekt” (Ett projekt om musikalisk mångfald /2001/ Projektbeskrivning SMoK 2001-02-02).

Ansökan om finansiering av undersökningen sändes till Statens kulturråd, Ungdomsstyrelsen och Svenska Kommunförbundet. I projektbeskrivningen som bifogades ansökan formulerade SMoK fyra syften:

- Fördjupa kunskapen om barn/ungdomars musicerande
- Få insikt i vilka förväntningar barn och ungdomar har i sitt musicerande
- Stödja en utveckling och förnyelse inom området
- Stimulera till ett samarbete mellan olika aktörer

Ansökan beviljades och en styrgrupp bildades. Denna grupp har bestått av Hasse Lindgren, handläggare på Statens kulturråd, Torgny Sandgren, handläggare på Ungdomsstyrelsen, Per Sjöberg, Dag Krafft och Stefan Andersson, samtliga från SMoK:s styrelse samt Per-Anders Hübner i egenskap av projektansvarig. Våren 2001 hade gruppen ett första möte.

De synpunkter som fördes fram gällde dels syfte, dels målgruppen för undersökningen. Man konstaterade att de två senare syftesformuleringarna hade en mer långsiktig och ambitionsmässig karaktär, och att de därför låg utanför den tidsmässiga och budgeterade ramen. Diskussionerna om målgruppen handlade i första hand om spelande ungdomars musikaliska bakgrunder och de sammanhang man musicerar i. Från att vara inriktat på orsaker och styrmekanismer som påverkar valet av instrument företrädesvis inom den kommunala musik- och kulturskoleverksamheten, valde styrgruppen att undersökningen även skulle omfatta ungdomar som musicerar i andra sammanhang. Man beslöt också målgruppens åldersintervall till 13–20 år. Undersökningens huvudsyften omformulerades sålunda:

- Fördjupa kunskapen om ungdomars musicerande
- Öka insikten i de förväntningar ungdomar har på sitt musicerande

Att strukturera en undersökning byggd på dessa syften kan göras på flera sätt. I projektbeskrivningen tangerade SMoK metodvalet då man skrev:

"Beskrivningen bör innefatta både ett statistiskt material men också intervjuer och enkäter som mer kan beskriva vilka värderingar och önskemål som ligger bakom siffermaterialet" (Ett projekt om musikalisk mångfald/2001/Projektbeskrivning SMoK 2001-02-02).

I och med att man valde enkät och intervjuer som metod fokuserade man på ungdomarnas egna utsagor, och man ansåg att detta skulle kompletteras med tidigare gjorda undersökningar. Vid ett senare styrgruppsmöte bestämdes att intervjumaterial även skulle inhämtas från ungdomar som inte spelar något instrument, eller som valt att sluta. Även om styrgruppens resonemang lett fram till vissa förändringar i förhållande till den ursprungliga projektbeskrivningen, ligger frågeställningen i linje med SMoK:s initiativ. Denna undersökning försöker finna svar på frågorna: Varför tycker ungdomar att det är viktigt att spela ett instrument? Vilka förväntningar har de på sitt musicerande?

Vanligtvis ses musicerande av de traditionella musikinstrumenten bundna till en genre eller ett musikaliskt sammanhang. Men att t.ex. spela fagott behöver inte nödvändigtvis innebära att man måste tillgoda musikerbehov i det traditionella konstmusiklivet. Exempelen kan göras många där orkesterinstrumenten passar utmärkt i den ständigt ökande musikaliska mångfalden. I boken *Musik, Medier och Mångkultur* skriver författarna:

"Det kan inte råda något tvivel om att den kulturella mångfalden är på tillväxt i Sverige. Flödet av former, stilar, föremål och sätt att leva och tänka, över alla slags kulturella gränser, är intensivare och kanske mer medvetet markerat än tidigare" (Lundberg, Malm, Ronström 2000:15).

I Kulturrådets omvärldsanalys för 2001 resonerar man kring frågan under rubriken "Vem vill bli orkestermusiker?" Också här konstateras att de musikaliska uttrycksformerna ökar i omfattning:

"På musikhögskolorna undervisar man nu i såväl jazz som folkmusik och populärmusiken har fått en helt ny status även i den etablerade kulturvärlden. Dessutom har musikexportframgångarna säkert bidragit till att många ungdomar kan se en framtid i yrket som popmusiker. Musiklivet har också blivit mångfacetterat med flera nya genrer" (Kulturrådet 2001:51).

Ungdomars musicerande utgör en vital del av denna kulturella dynamik, de är medskapare av det mångfacetterade musiklivet, vilket betraktats som en viktig utgångspunkt för undersökningen.

Rapporten består – förutom denna inledning – av ytterligare fyra kapitel. Kapitel två tar upp metod och tillvägagångssätt för konstruktion och genomförande av enkätundersökningen. Uppläggningsen av gruppsamtalen redovisas också i detta kapitel. Kapitel tre redovisar resultatet i form av frekvenser, resonemang, diagram och en mängd citat. I kapitel fyra ges en sammanfattning med slutsatser och återknytning till undersökningens syften. Sista kapitlet är ett slutord där SMOK delger sitt perspektiv på materialet, samt de problemområden och utvecklingsbehov som de ser som nödvändiga inför framtiden.

Per-Anders Hübner
Halmstad 2002-11-08

Metod

Undersökningens syfte har metodmässigt angripits på tre sätt. Undersökningen består av ett kvantitativt enkätmaterial, gruppintervjuer, samt ett bakgrundsmaterial med statistik om skillnader i instrumentval över tiden. Upplägget har bestått av en *förenkät* för att generera frågor till studien (92 elever). På basis av detta material utformades *huvudenkäten*, vars användbarhet kontrollerades i en *förstudie* (18 elever). Slutligen genomfördes enkäten hösten 2001, i Jönköping, Västerås och Sundsvall (844 elever). Vi lät även lärare (147 st) svara på enkäten i syfte att få en referens till de svar som ungdomarna lämnat. Lärarnas instruktioner var att svara så som de trodde att de musicerande elever de kommer i kontakt med skulle ha svarat. Av praktiska skäl tog vi hjälp av ledarna för kulturskolorna i de tre städerna som distribuerade blanketterna till lärarna. Av samma skäl valdes en grupp musikpedagoger i samband med en länskonferens i Västerås hösten 2001. Efter genomförandet av den kvantitativa delen av undersökningen vidtog *gruppintervjuerna*. Statistik på antal elever undervisade på olika instrument har hämtats in via SMoK:s kansli från 48 av landets musik- och kulturskolor. Statistiken gäller läsåret 2001–02. Kommunerna valdes slumpmässigt och proportionellt mot den kommunindelning som Svenska Kommunförbundet tillämpar. Detta material har sedan kunnat jämföras med motsvarande statistik från läsåren 1976–77 och 1987–88.

Enkät och gruppintervjuer har var för sig behandlat undersökningens syfte:

Varför tycker ungdomar det är viktigt att spela ett instrument?

Vilka förväntningar har ungdomar på sitt musicerande?

I förhållande till dessa frågeställningar är gränsdragningen mellan enkät och intervju flytande. I styrgruppen gjordes bedömningen att den första frågan mer lämpade sig för en kvantitativ analys medan den andra krävde ett kvalitativt förhållningssätt. Även om båda frågorna i grund och botten handlar om attityder till musik och musicerande visade det sig i samband med förstudien att metodvalen kändes riktiga. Konstruktionen av enkäten gav möjligheter att betygsätta påståenden om prioriteringar kring musicerandet. På så sätt har undersökningen kunnat mäta attityder, men att mäta förväntningar låter sig inte göras lika lätt med enkät. Förväntningarna på musicerandet blev därför den natur-

liga tyngdpunkten i den kvalitativa delen, dvs. gruppintervjuerna. Möjligen kan man uttrycka det som att enkäten handlar om bakomliggande faktorer till ungdomars musikintresse, medan gruppsamtalen kompletterar med frågor kring förväntningar. Frågorna har strukturerats i sju delkategorier:

Prioriteringar, Förutsättningar, Instrumentval, Lärande, Skolor, Förebilder, och Yrke.

Kategorin *prioriteringar* undersöker drivkrafterna och behoven som ligger bakom musicerandet. Är det viljan att kommunicera, skapa, eller inspirera som driver? Hur mycket betyder berömmelse och karriär? Eller är lusten den starka kraft som gör musik till ett så stort intresse?

Förutsättningar behandlar faktorer som motverkar eller underlättar. Lokaler, pengar, bra instrument, spelningar eller att ha ett band att spela med. Dessa och liknande faktorer kan vara avgörande för om man fortsätter eller slutar.

Vilka är anledningarna till att man valt just det instrument man spelar? Om man vill byta instrument, eller har bytt, vad har då varit avgörande? Denna frågeställning ingår i kategorin *instrumentval*. Det informella och formella lärandet representeras i *lärande* och *skolor*. Hur fungerar lärandet under en lektion i förhållande till en repetition med bandet eller en övning med kören? Hur lär man sig själv? Kan man lära sig själv? Hur viktiga är musikaliska förebilder?

I vilken omfattning har spelande ungdomar idoler? Denna typ av frågor ingår i kategorin *förebilder*. Här ryms också frågor om musikalisk inspiration och till viss del eget skapande. Slutligen kategorin om musik som *yrke*. Musikerrollen är inte en utan många. Hur resonerar unga människor och var ligger deras preferenser?

Urval

I styrgruppen definierades undersökningens population som alla svenska spelande ungdomar i åldern 13–20 år som relativt homogen, dvs. skillnaderna i åsikter och inställningar till musicerande är små i förhållande till t.ex. bostadsort. För antalet deltagande av enkäten bestämdes att cirka 800–1 000 svarande var önskvärt, vilket kan betraktas som ganska många. Samtidigt gav den tekniska behandlingen av enkäten möjlighet till en relativt stor undersökningsgrupp. Storleken bestämdes i samråd med Skandinaviska Utvärderingsinstitutet (Uvi AB) som även stod för den tekniska bearbetningen.

Vid diskussioner bestämdes att sammansättningen av undersökningsgruppen skulle bestå av ungdomar från skilda musikaliska sammanhang. Motivet var att inte enbart behandla ungdomar som fått möjlighet till

musikalisk utveckling inom ramen för den kommunala musik/kulturskolan, utan även unga som utvecklat sin musikalitet på annat sätt. Exempelvis studieförbundens cirkelverksamhet, annan kommunalt arrangerad ungdomsmusikverksamhet, oorganiserat musicerande osv. En av utgångspunkterna blev därför att sprida undersökningen över landet. Man ansåg att det var av stor vikt att resultatet inte skulle tolkas som tendenser betingade av geografiska faktorer. Undersökningens tidsmässiga ramar begränsade antalet kommuner till tre. I och med att undersökningen begränsats till tre kommuner blev den befolkningsmässiga storleken avgörande. Det måste finnas tillräckligt med spelande ungdomar för att kunna nå upp till målsättningen med antalet svarande i enkätundersökningen.

Metodmässigt valdes att genomföra en stickprovsundersökning med klusterurval (Byström 1985:245). Detta innebär att populationen delas i undergrupper, s.k. kluster, där man eftersträvar så stor likhet som möjligt. Ett flertal kommuner diskuterades som möjliga alternativ/strata. Förutom den geografiska spridningen med en sydsvensk, en mellansvensk och en norrlandskommun, blev principerna för urvalet två; storlek och likhet. Tillgång till kulturskolor och gymnasieutbildningar inom musik, det offentliga musiklivets struktur, aktiva studieförbund och liknande faktorer blev avgörande.

Det visade sig att relativt färska kultur- och fritidsvaneundersökningar fanns att tillgå från Jönköpings, Västmanlands och Västernorrlands län, med statistik över musikalisk aktivitet vad det gäller aktivt utövande och deltagande i kulturskoleverksamhet. Jämför man frekvenser över eget musicerande, ensemblespel och körsång mellan det tre kommunerna är likheterna slående. Enligt dessa undersökningar spelar ungefär var fjärde tonåring ett instrument, var sjätte spelar tillsammans med andra och drygt var tionde sjunger i kör minst en gång per månad (*bilaga I*). Det visade sig också att likheterna mellan städerna Jönköping, Västerås och Sundsvall stämde överens. Befolkningsmässigt är kommunerna snarlika, vid skiftet 2000 hade Jönköping ca 117 000 invånare, Västerås ca 126 000 och Sundsvall ca 93 000. I varje kommun finns kulturskolor som storleksmässigt och utbudsmässigt är lika. Samtliga tre städer erbjuder estetiska gymnasieprogram och orterna har även högre utbildningar vilket i sig kan påverka kraven på kommunerna vad det gäller offentligt musikliv riktat till unga. Orkesterresurser finns i varje stad i form av Jönköpings Sinfonietta, Sundsvalls Kammarorkester samt Västerås Sinfonietta. Det fanns tillräckligt underlag i respektive kommun för att komma upp i en volym av drygt 300 spelande ungdomar, dels på kulturskolorna men framför allt på de estetiska gymnasieprogrammen. Genom att låta gymnasieelever ingå i undersökningen uppfylldes villkoret att gruppen skulle vara sammansatt

av ungdomar från skiftande musikaliska bakgrunder. Gymnasieskolan antar elever oavsett tidigare musikalisk skolning, vilket innebär att även de ungdomar som lärt sig spela utanför kulturskolorna finns representerade. Både från gymnasieskolor och kulturskolor i respektive kommun visade man dessutom ett positivt intresse av att delta i undersökningen.

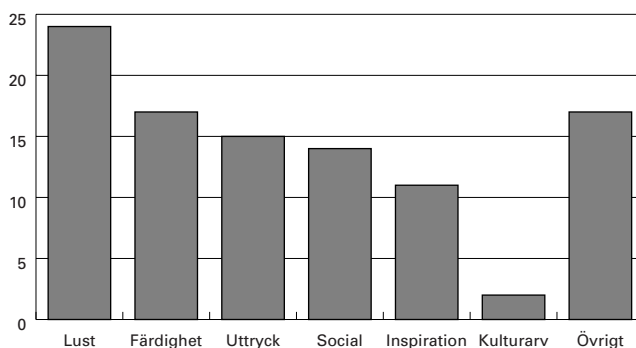
Förenkät

Redan tidigt bestämdes att frågor till enkät och intervjuer skulle genereras av målgruppen och fokus ligga på ungdomars egna uppfattningar. Även om incitamentet till undersökningen finns formulerat i projektbeskrivningen, var styrgruppen överens om att det var ungdomarnas åsikter och prioriteringar som skulle styra frågeformuleringarna. Den metod som tillämpats var att låta en grupp som var kongruent med undersökningsgruppen definiera frågorna genom att svara på en enkät med öppna svarsalternativ. Denna enkät föregick huvudenkäten och genomfördes på de tre gymnasieskolorna som ingår i undersökningen. Sammantaget deltog 92 ungdomar, varav 25 med annan musikalisk bakgrund än kulturskola. För-enkäten var konstruerad med två öppna frågor (*bilaga 3*):

- A. Varför tycker du att det är viktigt att musicera och spela ett instrument?
B. Vad är viktigt för att du skall tycka att du har goda förutsättningar att musicera?

Deltagarna ombads skriva ner fem påståenden på varje fråga. Man fick tio minuter till förfogande. Enkäten genomfördes under skoltid och samlades in direkt. Med hela materialet tillgängligt kategoriserades de påståenden som eleverna angett. Diagram 1 visar utfallet på fråga A:

Diagram 1: Prioriteringar i den öppna enkäten, procent

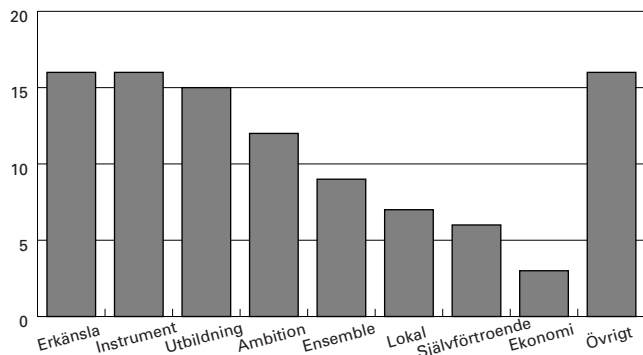

De vanligaste svaren var: ”Därför att det är kul”, eller ”Jag har roligt när jag spelar”. Att utveckla färdigheter, möjligheter till uttryck, känna so-

cial gemenskap och inspirera sig själv och andra, var viktiga faktorer. Att ingå i, och föra en tradition vidare är påståenden som förs in i kategorin ”Kulturarv”.

Fråga B besvarades på samma sätt med följande utfall:

Diagram 2: Förutsättningar enligt den öppna enkäten, procent

Erkänsla från omgivningen, bra instrument, bra lärare, någon att spela med, ändamålsenlig lokal, självförtroende och pengar angavs i en fallande skala. Även personliga egenskaper som ambition och självförtroende togs upp.

Enkät

Frågeställningarna i enkäten (*bilaga 2c*) kan indelas i tre kategorier. Dels frågor direkt relaterade till frågeställningen (s.k. problemrelaterade frågor), dels aktivitetsrelaterade frågor, samt bakgrundsvariabler. De problemrelaterade frågorna är genererade ur förenkäten och har sin botten i grundsyftet för undersökningen. Aktivitetsfrågor berör frekvenser kring undervisning, konsertbesök, musiklyssning samt datoranvändning i musiksammanhang. De inledande frågorna är bakgrundsvariabler. Enkätens första frågedel, efter bakgrundsvariablerna, består uteslutande av påståenden ur förenkätens kategorier (*bilaga 2*, N9–N40). På enkätens första sida svarar undersökningspersonen genom att ange sex av sexton påståenden som anses vara mest viktiga eller högst prioriterade. På nästa sida finns motsvarande påståenden, med betygssättning skala ett till fem, där betyg ett motsvarar ett negativt svar och fem ett positivt.

Exempel: om en svarande valt påståendet N9, ”Det är viktigt att jag alltid har roligt när jag spelar/sjunger” som ett av sex påståenden han/hon har kryssat för, ger detta en markering som räknas in i frekvensen för detta påstående. Det i sin tur ger en prioriteringslista med sexton på-

stående. Däremot vet vi inte om den svarande verkligen har roligt när han/hon spelar. Därför jämförs frekvensen med betygsättningen av påståendet N25 ”Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger”. Hög prioritet och högt betyg motsvarar alltså idealförhållandet, medan hög prioritet och lågt betyg manar till åtgärder. Påståendena i enkäten är blandade från de två frågorna; varför är musik och musicerande viktigt? (N9–N24)

N9 Det är viktigt att jag alltid har roligt när jag spelar/sjunger

N10 Det är viktigt att jag får tillräckligt med utlopp för mina känslor genom musiken

N11 Det är viktigt att jag alltid får spela/sjunga det jag tycker om

N12 Det är viktigt att det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola

N13 Det är viktigt att jag får tillräckligt med uppmuntran

N14 Det är viktigt att musiken gör att jag tror på mig själv

N15 Det är viktigt att jag har god tillgång till instrument

N16 Det är viktigt att jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang

N17 Det är viktigt att jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande

N18 Det är viktigt att jag har tillräckligt med tid för övning

N19 Det är viktigt att jag alltid får jobba tillsammans med duktiga lärare

N20 Det är viktigt att mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik

N21 Det är viktigt att jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan

N22 Det är viktigt att det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga

N23 Det är viktigt att jag spelar/sjunger ofta *för* andra

N24 Det är viktigt att jag spelar/sjunger ofta tillsammans *med* andra

Dessa påståenden kopplas därefter till sina motsvarigheter. Exempelvis ”Det är viktigt att jag får tillräckligt med uppmuntran” motsvaras av det betygsatta påståendet ”Jag får tillräcklig uppmuntran”. Betygsskalan sträcker sig från ”Instämmer inte alls –1” till ”Instämmer helt –5” (N25–N40). N41 betygssätter instrumentvalet enligt samma skala.

De följande fyra blocken (N42–N51) representerar aktivitetsrelaterade frågor. Fokus ligger på i vilken omfattning man får undervisning, enskilt eller i grupp, samt i vilken omfattning man önskar sig undervisning. Övriga frågor behandlar kontakten med levande respektive inspelad musik, dvs. hur ofta man besöker konsert (fem genrealternativ) samt hur mycket man lyssnar aktivt till inspelad musik. Fråga N52 behandlar dator-

användning i musiksammanhang och nästa block (N53–N64) tar upp frågor om musik som yrkesval. Typ av anställning och genre kopplas till denna fråga.

Resterande del av enkäten handlar om instrumentval och det/de instrument man spelar. Kategorierna följer den indelning som användes av Svenska Kommunförbundet

(Kommunal Musikskola läsåret 1987/88, 1989). Några tillägg gjordes då instrumentkategorin elektroniska instrument samt rap under rubriken ”vokal” inte fanns med i statistiken från Svenska Kommunförbundet.

Enkäten, med följebrev, distribuerades till skolornas klass- och instrumentlärare (*bilaga 2a, b*). På varje skola fanns kontaktpersoner som ansvarade för enkäterna, man hade två veckor på sig att besvara dem. Totalt svarade 844 ungdomar i åldern 13–20 år: 334 från Jönköping, 256 från Västerås samt 254 från Sundsvall. Urvalet av populationen spelande ungdomar har gjorts som klusterurval. De kluster som valts, stratifierades i sin tur till elever på kulturskolorna och gymnasiernas estetiska program. Ambitionen var att nå samtliga elever inom ålderskategorin. Det innebär att de enkäter som delats ut också har samlats in. Bortfallet kan alltså teoretiskt vara noll. Självklart kan det förhålla sig så att några elever varit sjuka eller frånvarande av andra orsaker. Någon ingående undersökning av denna typ av bortfall har inte gjorts.

Lärarenkät

Av de totalt 844 ungdomarna i undersökningsgruppen svarar 75 procent (633 st) ja på frågan om de deltar i undervisning på kommunal musik-/kulturskola, och ytterligare 12 procent (102 st) deltar i musikundervisning inom ramen för studieförbundens verksamhet. Det musikaliska lärandet sker därmed i stor utsträckning tillsammans med lärare. Vad har då lärarna för uppfattning om elevernas preferenser och prioriteringar? Vilka instrument tror lärarna att eleverna skulle byta till om det var aktuellt? Hur mycket tid lägger eleverna på eget musicerande? Dessa och liknande frågor är intressanta som jämförelse till ungdomarnas svar. Därför har 147 lärare från de tre kulturskolorna fått besvara enkäten. Förutsättningarna har varit att besvara enkäten så som respektive lärare tror att en genomsnittselev skulle ha svarat. Denna lärarenkät distribuerades dels via skolledningarna på de olika skolorna, dels i samband med en studiedag i Västerås. Resultatet redovisas som diagram i *bilaga 5*.

Gruppintervjuer

Under december 2001 genomfördes den första omgången gruppintervjuer på de estetiska program som omfattas av undersökningen.

Dessa samtal hade aktivt musicerande ungdomar som deltagare. Sammantaget deltog 37 elever, 20 flickor och 17 pojkar. I Jönköping bestod grupperna av elever från flera årskurser, medan grupperna i Västerås och Sundsvall var sammansatta av elever från samma klass. Samtliga genrer var representerade och något mer än halva gruppen hade undervisats på kommunal musik-/kulturskola. Instrumentvalen fördelade sig enligt följande; träblås 9, bleckblås 1, stråkinstrument 6, stränginstrument inkluderat elgitarr och elbas 27, tangentinstrument inkluderat synthesizer 15, slagverk 8 samt vokal 18. Intervjuerna genomfördes under skoltid i skolmiljö och tiden maximerades till en timme. Ambitionen var att låta ungdomarna resonera och tala fritt kring undersökningens delkategorier (sid. 18) vilka presenterades tillsammans med undersökningens bakgrund och syfte innan man startade. I stort höll sig diskussionerna kring musicerande, förutsättningar, lärande, val av instrument, musik som yrke samt musikalisk inspiration och förebilder. Svaren är kodade med en bokstav och en siffra, M står för man, K för kvinna samt en siffra för respektive identitet i gruppen. SL står för samtalsledare. Alla eleverna (förutom tre) hade tidigare svarat på enkäten. Urvalet på respektive skola genomfördes på olika sätt. I Jönköping ordnade programansvarig studierektor med gruppindelningen och kallade elever till samtalen. Utgångspunkten var att bredda grupperna genre- och bakgrundsmässigt. I Sundsvall besökte projektansvarig klasserna och frågade efter frivilliga, och samma princip användes i Västerås.

Vid ett styrgruppsmöte diskuterades värdet och möjligheterna av att komplettera undersökningen med ytterligare intervjumaterial. Syftet var att tillföra kunskaper om varför man inte börjat spela något instrument eller varför man slutat. Man beslöt att genomföra detta med frivilliga ur något av de övriga programmen på samma skolor. Intervjuerna gjordes i maj 2002 och omfattade 22 gymnasieelever fördelade på fyra grupper, två i Sundsvall och en i Jönköping respektive Västerås. Dessa intervjuer följde samma struktur och upplägg som tidigare med delkategorier. I grupperna med spelande ungdomar diskuterades t.ex. frågan om varför man tycker det är viktigt att musicera. I grupperna med icke utövande deltagare diskuterades istället varför man aldrig börjat eller vilka faktorer som varit avgörande för att sluta.

Deltagarna i gruppsamtalen var engagerade och intresserade. Att sätta ord på varför man musicerar, hur man hämtar inspiration, lär sig nya musikaliska uttryck med mera, är ingen lätt sak. Man kunde också föreställa sig att icke utövande skulle känna ett visst motstånd till att resonera om varför man slutat, eller valt att aldrig spela ett instrument, men trots detta löpte samtalen förhållandevis fritt.

Statistiskt material

För att få referenser och kunna göra jämförelser över en längre tidsperiod till det statistiska material som fanns att tillgå via Svenska Kommunförbundet (Kommunal Musikskola läsåret 1987/88, 1989), skickades en blankett med följebrev till musik- och kulturskolor i samtliga 31 kommuner i Jönköpings, Västmanlands och Västernorrlands län (*bilaga 4*). I följebrevet efterfrågades uppgifter om elevantal på respektive instrument. Statistik från 18 kommuner var användbar. Uppgifterna samlades in av SMoK:s kansli. Materialet kompletterades med uppgifter från ytterligare 30 slumpmässigt utvalda kommuner, proportionellt fördelade enligt de kommungrupper Svenska Kommunförbundet delat in kommunerna i. Jämförande siffror fanns att tillgå från läsåret 1976/77 vilket väsentligt ökar jämförelsen över tid.

Resultat

I föregående kapitel redovisas hur undersökningens syfte formulerats som två grundfrågor som i sin tur delats upp i sju delkategorier. Presentationen av undersökningens resultat följer dessa kategorier.

Prioritering – dvs. ungdomarnas svar på varför de musicerar

Förutsättningar – vad krävs för att musicerandet skall fungera på ett bra sätt?

Instrumentval – vilka faktorer styr valet av instrument, hur ser fördelningen ut?

Lärande – det formella och informella. Vad betyder läraren och vilken roll spelar ett band/en ensemble för den individuella utvecklingen?

Skolor – det formella lärandet

Förebilder – och inspiration. Hur viktiga är musikaliska förebilder och var finner man inspiration till sitt musicerande?

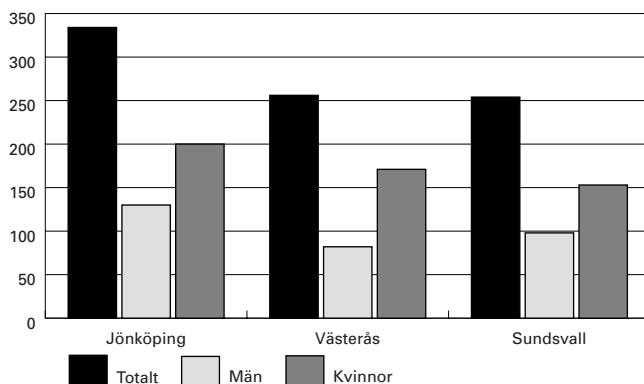
Yrke – Är yrkesmusikerrollen ett mål för spelande ungdomar? Vilka ambitioner har de och hur ser de på yrkesrollen?

Med undantag för undersökningens bakgrundsvariabler (*bilaga 2c*: N1–N8) presenteras resultaten från enkät och intervjuer under samma rubrik/delkategori, som frekvenser i stapeldiagram och med citat. Undantaget gäller avsnittet om musikalisk prioritering som presenteras i diagram där prioritet kan jämföras med betygssättning.

Bakgrundsvariabler

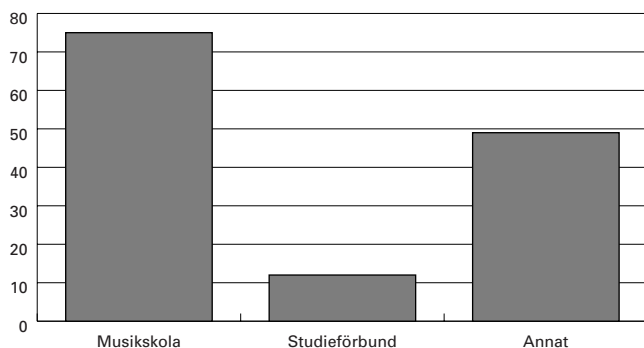
Utfallet av enkäten får betraktas som gott. Den metod som använts vid urvalet och det sätt som enkäten distribuerades på har inneburit att de enkäter som delades ut också har samlats in. Något bortfall i egentlig mening kan därför inte påvisas. Totalt svarade 844 ungdomar på enkäten, 334 från Jönköping, 256 från Västerås och 254 från Sundsvall. Könsfördelningen framgår av *diagram 3*.

Diagram 3: Undersökningsgrupp, totalt 844

Ett av kraven som ställdes var att undersökningsgruppen skulle vara sammansatt av ungdomar som musicerar och lärt sig spela på skiftande sätt. Kommunal musik-/kulturskolor, studieförbund och annat sätt att musicera var de svarsalternativ som gavs i enkäten. Det ena utesluter inte det andra, svar med mer än ett alternativ förekommer. Många svarar t.ex. att man går på musikskola och även spelar eller musicerar på annat sätt. Procentalen i *diagram 4* visar antal ”träffar” inom varje utbildningskategori.

Diagram 4: Grundläggande musikutbildning, procent

I avsnittet om lärande (sid. 40–46) tangeras kategorin ”Annat”. Här finns inslag av metoder för inläring som tillämpar ny teknik. Inom rock/pop- och jazzgenrerna förekommer en mängd instruktionsvideor. Internet börjar också bli en resurs för lärande i musikaliska sammanhang.

En undersökning av snittvärdet för musicerande visar att man spelar 4 timmar och 35 minuter per vecka ensam, och 3 timmar och 25 minuter per vecka i grupp.

Prioritering

I databasen som är genererad av de skannade enkäterna finns många möjligheter att söka samband. Föreligger några skillnader mellan kön vad gäller prioriteringar och betygsättning på dessa? Har de som är mindre nöjda med sitt instrumentval andra musikaliska prioriteringar än majoriteten? Skiljer sig åsikter och prioriteringar åt mellan de som spelar stråk- och träblåsinstrument? Liknande frågor är alltså möjliga att ställa till materialet. Här presenteras resultatet från hela undersökningsgruppen. Tabell 1 skall läsas så att 85 procent av samtliga träffar gäller påståendet ”Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger”. Av dessa har 97 procent givit ett betyg mellan 3 och 5, och 81 procent sätter betyg 4 eller 5. Snittbetyget är 4,01 på den femgradiga skalan.

Tabell 1: Prioritering, alla elever (844 st)

	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	85	97	81	4,01
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	72	96	80	4,06
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	46	91	60	3,55
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	46	95	89	4,16
Jag får tillräcklig uppmuntran	44	95	79	4,15
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	43	96	89	4,30
Jag har tillräckligt med tid för övning	41	70	39	3,21
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	34	93	74	3,42
Jag har god tillgång till instrument	32	92	82	4,33
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	27	95	76	3,54
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	26	93	78	3,35
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	26	77	50	3,71
Musiken gör att jag tror på mig själv	25	93	75	3,64
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	23	93	81	3,81
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	22	87	59	3,73
Jag spelar/sjunger ofta för andra	11	80	51	2,79

Mer än hälften av ungdomarna anser att lust och möjlighet att utveckla sin talang med musik man tycker om i samarbete med lärare är de viktigaste faktorerna för att hålla på med musik.

Uppmuntran, tillgång till bra musik-/kulturskola och tillräckligt med tid till övning för att spela med andra anses vara mindre viktigt, men får ändå prioritet av 34–44 procent av gruppen. Tillgång till instrument, få utlopp för känslor, skapa musik och lätt få tag i lokaler prioriteras lägre. Var fjärde svarande anser att dessa faktorer är viktiga.

Lägst prioritet får självförtroende, nytta, att visa vad man kan och att framföra musik.

Det skall vara lustfyllt att musicera samtidigt som framförandet av musiken näst intill betraktas som oviktigt. Anmärkningsvärt är att se hur prioritet och betygsättning följs åt, hög prioritet ger höga betyg och låg prioritet ger motsvarande låga betyg. Ungdomarna i undersökningen är i hög grad mycket nöjda med sitt musicerande.

Vad hade då lärarna för föreställning om ungdomarnas preferenser? Som beskrivits i *Metod* svarade 147 lärare på enkäten. Svaren var inte personliga, utan lärarens föreställning om hur man trodde att genomsnittseleven skulle svara (jämförelser med övriga frågeställningar i enkäten återfinns i *bilaga 5*. Överensstämmelsen är stor, lärarna verkar ha god uppfattning om vad eleverna anser om sitt musicerande.

Tabell 2: Prioritering, alla lärare (147 st)

	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	76	90	50	3,50
Jag får tillräcklig uppmuntran	63	97	71	3,82
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	63	91	69	3,58
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	58	69	26	2,93
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	52	100	92	4,25
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	48	94	67	3,73
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	39	93	54	3,51
Jag har god tillgång till instrument	33	96	79	4,01
Musiken gör att jag tror på mig själv	29	95	65	3,60
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	27	90	49	3,17
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	24	91	57	3,50
Jag har tillräckligt med tid för övning	21	48	10	2,63
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	20	97	73	3,53
Jag spelar/sjunger ofta för andra	20	80	53	3,01
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	18	85	52	2,99
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	17	80	36	3,47

Lärarna tror att eleverna vill ha roligt under uppmuntran när de, tillsammans med andra, spelar sådant de tycker om. Man tror att eleverna värderar musik-/kulturskolan högt. Samtidigt har man föreställningen att eleverna inte är speciellt nöjda med repertoaren, och att lärarna skulle få en sämre värdering av eleverna än vad de verkligen fick i undersökningen. Likaså tror man att eleverna inte känner att de kan utveckla sina talanger i tillräcklig utsträckning.

Hur förhåller sig då enkätaterialet i förhållande till gruppsamtalen? Frågan om varför det är viktigt att musicera besvarades av flertalet formuleringar kring lustbegreppet.

"Det är ju ett intresse, musikintresset är väldigt stort och man vill se hur man kan utvecklas. Jag tycker också att man har fått ett större musikintresse (här på musikprogrammet) och det visste man inte innan man började. Nu har man ett lite mera genuint intresse för det". K2j2

"Det är så skönt också, om man är riktigt arg så kan man gå iväg till ensemble eller en sånglektion eller vad som helst och bara få sjunga så känns det så mycket bättre". K2s1

"Det är ju gemenskap, att man har roligt, det är därför man håller på helt enkelt. Om det inte skulle vara kul då skulle man ju inte göra det." K1v1

Diskussioner kring musikalisk gemenskap fick större omfattning i gruppdiskussionerna än man kunnat vänta sig av resultatet i enkäten, där musicerande tillsammans med andra kommer på åttonde plats. Exempel på musikalisk gemenskap spänner över ett stort fält.

"Det är så stor gemenskap i musiken. Man kan göra så pass mycket utanför (skolan) när man har en grupp". K5s2

"Jag har alltid växt upp med all musik. Både mamma och pappa och min mormor, alla har liksom hållit på med musik. Mina syskon också, så då blir det att jag också gör det." K2s3

Gemenskapen har betydelse för identitetsskapande och grupptillhörighet.

"För mig är det också så att jag umgås i lite speciella kretsar eller vad man skall säga, för det är inte så många som lyssnar på samma sorts musik som jag. Då är det så jävla kul att åka ner till typ Skåne och träffa en massa folk som ser ut exakt som man själv och lyssnar på precis samma musik. Det är som en samlingspunkt runt musiken och på spelningar". K3v1

Enkäten visar att 72 procent tycker det är viktigt att kunna utveckla sin talang. Diskussioner kring uttryck och utveckling tog stor plats.

"Musik är sånt som talar till så många människor, man kan nå ut med budskap och sånt genom musiken." K2j2

"Sen är det ju det att man kan framställa något själv. Tänka lite själv och inte bara få det färdigtuggat, utan försöka vara kreativ." M3j2

"Sen är det att man alltid kan bli bättre, liksom utvecklande." M1s3

"Det är ett bra sätt att uttrycka sina känslor på. Istället för att bli arg och gå och slå sönder någonting så kan man spela lite musik. Det brukar oftast lugna ner. Ifall jag är förbannad så kan jag spela gitarr ett tag, då blir jag lugnare. Det är väldigt lugnande, för mig i alla fall." K1v2

Några ungdomar anser att musiken betyder mer än vanligt.

"För mig fanns det inget annat, det är musiken man brinner för. Det är det man kan, man har inget intresse av att lägga ner sin tid på annat." K2s2

Lust, gemenskap, uttryck och intresse är centrala begrepp under kategorin Prioriteringar. Vilket förhållningssätt har då ungdomarna som valt andra sysselsättningar eller slutat spela till förmån för andra aktiviteter? Tid och andra intressen påverkar prioriteringarna.

"I sexan började jag spela innebandy och så hade jag fotboll, det var mycket det som gjorde att jag slutade." M1

"Man kanske inte hinner nåt annat, som med skolan. Det beror på tiden. Men det kan kanske också bero på att man har provat och så gick det inte bra, man lade av helt enkelt! Man känner sig inte motiverad." M1

"Det finns ju viktigare saker än att lära sig spela bongotrummor (raljerar en aning). Det finns viktigare saker i livet än att kunna spela ett instrument!" M3

"Vad betyder det för dig?" S1

"Mina vänner, familj, idrott, fester, skolan ibland..." (fniss i gruppen) M3

Familjeförhållanden och situationen i hemmet kan ha betydelse.

"Först och främst så är det ingen i min familj som spelar nåt instrument. Så jag har inte fått med nåt därifrån. Men jag har aldrig gillat att spela heller. I musikundervisningen i skolan blev man alltid tvingad att spela och det gick aldrig nåt bra och var aldrig nåt kul." M1

Möjligheten att välja det instrument man vill spela, eller snarare avsakna-

den av möjligheten, berörs av några informanter.

"Jag har en lillebror som håller på och söker nu och skall spela instrument. Trummor var helt omöjligt för det var så många som hade valt det redan. Så det fanns ingen möjlighet och det är lite synd. Jag försöker övertala honom att ta gitarr. Han är lite sugen på gitarr men han var ju sugen på trummor och så blev det inte så. Då tappar man ju lusten, när man inte får det man vill. Då blir det inte samma grej, när man har sett fram emot att få spela det och så blir det inte så." K1

Alla har inte ork att lägga ner den tid som krävs för att utveckla sin musikalitet.

"Nä, jag vet inte. Man måste ju träna och så där. Träna varje dag hur länge som helst för att bli bra. Det är värdelöst att det tar så lång tid. Jag är otålig och orkar inte sånt!" M3

De faktorer som i första hand gjort att ungdomar inte börjar spela är således tid och andra intressen. Kö inom utbildning, eller andra skäl till att man inte kan få den undervisning man önskar, är några orsaker. Och om tålmod och/eller uppbackning i hemmet saknas kan det vara en orsak till att man väljer andra aktiviteter.

Förutsättningar

I enkäten svarar 26 procent att det är viktigt med tillgång till en bra lokal. Denna fjärdedel anser att man har det, man ger ett relativt högt medelbetyg 3,71 på detta. Men till skillnad från enkäten visar utsagorna på problem, både vad det gäller att skaffa lokal och kostnader för hyra. Lokalproblemen prioriterades högst i diskussionerna.

"Framförallt om man spelar med ett band är det viktigt att man har någonsans att vara. Man lär sig fruktansvärt mycket när man spelar med band. Men också att man får bra tillfällen att spela." M3j1

"Ja om man skall ha en replokal får man väl punga ut med några hundra i månaden. Och det tycker jag är dålig stil, det är inte så många replokaler i den här stan som funkar så bra, de skinnar ju fan folk på pengar." K3v1

Tid är en annan förutsättning som togs upp. Tid att öva, mer tid att spela tillsammans med andra, mer tid att spela ytterligare instrument; 41 pro-

cent i enkäten prioriterar ”tillräckligt med tid för övning”, medelbetyg 3,21.

”Jag prioriterar att träna trummor. Och då kanske man får skippa att titta på TV. För jag vill ju bli bättre.” M1v1

”Det kanske skulle vara roligt att lära sig spela ett annat instrument också. Fast då kanske det inte kommer att bli lika bra som det var med klarinetten. Men det skulle vara jätteroligt att vara bra på många instrument, men så kommer det ju aldrig att bli. Man kan nog bara vara bra på ett instrument, annars måste man nog ha mer tid.” K4v1

En faktor, som i enkäten bara tangeras av frågan om tillgång till bra instrument, är ekonomi. Att musicera är inte gratis, instrumenten, lektioner och lärande kostar pengar och att hyra replokal tär också på kassan.

”Kultur ska vara gratis, dom borde ha gratis spellokaler.” K4

”Ja, eftersom man ändå måste betala instrumenten själv och fixa allt sånt så borde det faktiskt finnas ställen där man kan spela gratis. Det är nog det enda som gjort att jag aldrig har kommit igång och startat ett band fast jag jättegärna vill. Det blir aldrig av, just för att det är så jäkla dyrt, man har helt enkelt inte råd.” K3v1

Uppmuntran lyfts fram både i enkät och gruppdiskussioner.

”Att föräldrarna kanske uppmuntrar? Att jag började överhuvudtaget var att mamma tycker att det är en rättighet att spela piano, så då gjorde jag det. Jag tyckte det var roligt också, men att bli uppmuntrad till det är nog ganska viktigt.” K2j2

”Det beror mycket på hur man har det hemma. I en helt omusikalisk familj är det inte så ofta någon som blir musikalisk. Det förekommer givetvis men om man har haft en musikalisk familj är det lättare att föräldrarna puschar in en på musiken.” K3s1

Även om möjligheter att spela för andra och visa vad man kan fick mycket låg prioritering, vittnar några citat om vikten av spelningar. Citaten gäller förutsättningar inom folkmusik och orkesterspel.

”Där finns ju ofta också en öppen scen och då kan man ta upp sitt band

utan att komma dit anmäld. Vi har inte samma problem som ett rockband som kräver mer utrustning och lokaler. Vi kan ju stå ute i buskarna och spela." K5s2

"Det är jätteroligt, man får massor med olika förutsättningar med orkestern. Man får resa, vi brukar åka utomlands en gång om året. Och så får man spela på en massa roliga spelningar, bli bjuden på massa saker. Det är roligt!" K4v1

Alla grupper tog upp tillgång till bra instrument, men man upplevde inte detta som något problem. Däremot kunde perspektivet vridas och sätta förutsättningen vad det gäller instrument i ett nytt ljus.

"Det viktigaste är väl att man kan göra musik i huvudet, utan instrument?" M2v2

Ungdomar som spelar reflekterar med andra ord inte nämnvärt över tillgång eller avsaknad av bra instrument. Det gör däremot, i förbigående, några av de ungdomar som inte spelar.

"Jag tror det kostar ganska mycket pengar, om man t.ex. skall spela cello. Vad kostar en cello, det är ju väldigt dyrt. Sen tar det som sagt mycket tid. När man var liten då gjorde man saker mer för att det var kul, men när man blir äldre så tror jag att det känns dumt för man skall liksom vara bra redan när man börjar. Det känns dumt att vara dålig när man är äldre." K2

I grupperna med icke spelande ungdomar diskuterades förutsättningar för att de skulle börja spela nu, i gymnasieålder. Det visade sig att en stor del hade spelat, därför vände man på frågan och kom istället in på varför man slutat.

"Jag spelade tvärflöjt, det var jag och tre tjejer till i min klass som spelade. Det var ju bra motivation, att vi var flera stycken. Men så lade dom av en efter en, till slut var det bara jag och läraren kvar. Och då blev det liksom inget kul längre, då står läraren och tittar på." K1

"Jag hade spelat jättelänge men kom väl till en punkt liksom. Jag spelade piano också och kände att jag kunde grunderna. Skulle jag fortsätta skulle jag göra det för att bli riktigt duktig på det, men det var ju bara en hobby kändes det som. Om man spelat i tio år och övat och går till en lärare så...

Skall man fortsätta så är det väl för att bli riktigt bra på det kanske, och det hade jag väl inte motivation för. Tid naturligtvis, men samtidigt har man tid till annat så det kan man kanske inte skylla på heller. Jag spelade trummor också och där var det lite det problemet. I början var jag med ganska mycket i ensembler och så, men sen tappade jag motivationen till det och då blev det ju verkligen så att man bara satt hemma och gjorde läxan och gick till läraren och rapporterade. Det var inte så roligt." M3

Flera deltagare återkommer till förlorad motivation. Ett mekaniskt sätt att öva enbart för att presentera läxan en gång i veckan verkar inte påverka motivationen i positiv riktning.

"Jag kände att jag hade spelat piano länge, jag gjorde inte läxorna ordentligt. Jag började gymnasiet och då var det en massa annat runtomkring, så då fick jag lägga det åt sidan." K2

"Jag hade spelat piano väldigt länge, jag slutade för två år sen, man tappar motivationen efter ett tag. Mot slutet var det mer ett tvång än att man gjorde det för att det var roligt. Dessutom hann jag inte riktigt med skolan." M2

I några fall tog man frågan bokstavligt och svarade vilja och talang som exempel på vad som krävs för att börja spela.

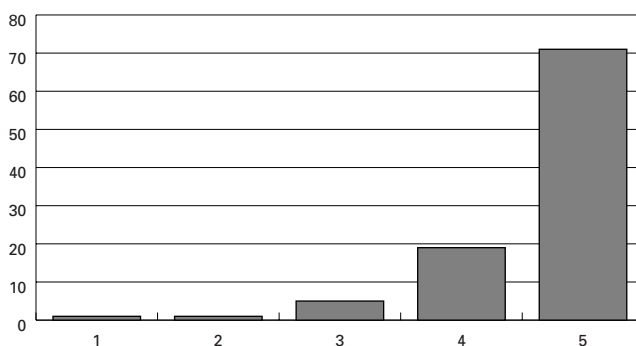
"Hade jag ork skulle jag ta upp tvärflöjten igen. Men då måste man verkligen känna att man vill. Om jag fick tillgång till någon som var bra på att lära ut ordentligt, då skulle det inte finnas någon tvekan. Men skulle jag gå dit och det står någon framför en och bara tittar på, då skulle jag gå därifrån, då skulle jag inte ens kliva innanför dörren. Jag måste känna att jag verkligen får ut någonting av det." K1

Sammanfattningsvis kan man säga att resonemangen på gruppdiskussionerna med spelande ungdomar främst kretsade kring lokalproblematik, tid, ekonomi och uppmuntran från omgivningen. Icke spelande ungdomar reflekterade mest över begreppet motivation.

Instrumentval

I enkäten betygssätts påståendet "Jag är nöjd med mitt val av instrument". Snittbetyget blev så högt som 4,64. Endast 2 procent anser sig missnöjda med sitt instrumentval (betyg 1–2).

Diagram 5: Nöjda med sitt instrumentval. Betyg 1 till 5, procent

Valet av instrument beror på i vilken ålder valet sker. För barnet är det oftast föräldrar/familj som påverkar. För tonåringen som antingen är nybörjare eller väljer att byta instrument, betyder idoler och musikaliska förebilder en hel del. Anledningar till instrumentbyte bottnar oftast i att lustkänslan har förlorats, inte nödvändigtvis för musik, men för instrumentet man spelar.

"Jag tror att jag valde när jag var sex sju år. Min pappa skulle ta gitarrlektioner och då ville han att jag skulle följa med, så han valde åt mig. Men det var inte så kul för man hade ju så små fingrar så det gick inte så bra. Men sen puschade pappa på och jag har alltid gillat instrument sen jag var jätteliten. När vi flyttade fick jag en gitarrlärare men jag slutade efter ett tag. Då satt man hemma (och övade) för jag hade många idoler, Jimmy Hendrix och dom tyckte jag var jättebra. Så man satt och spelade och försökte. Men jag tror nog att det var för att pappa började och då ville man vara lika bra som han." M3j1

"Jag började med gitarr och trummor i ett band. Vi startade egentligen innan vi kunde spela (fniss). Vi gjorde det väldigt tidigt, redan när jag gick i femman. Och mina bröder spelar så det var väl genom deras påverkan. Men sen sa min bror att jag skulle spela gitarr för en annan bror spelade också trummor." M3j2

"Min morsa och farsa tvingade mig att spela trumpet. Och dom var, och är, helt omusikaliska båda två. Och då gjorde jag det men det som fick mig att fortsätta var min syster. Hon spelar tvårflojt så det måste vara från henne som jag fått musikalitet, för ingen av mina föräldrar är musikaliska. Men dom pressade ju på att vi skulle spela musik, och det tycker jag inte var bra (tänker troligen på trumpeteten) eller jag tycker att det var

bra att dom gjorde det." M1s2

"Farsan har spelat större delen av sitt liv. Man har fått spela på hans trummor så det har ju alltid funnits. Ända sen man var liten grabb har man suttit där och slagit." M1s3

"Jag trodde att min pappa skulle bli besviken om jag inte spelade gitarr. För han spelar gitarr och han hade redan sagt att han ville att jag skulle spela det. Så jag började i trean och sen har jag bara fortsatt. Jag slutade något år och spelade piano men sen har jag börjat igen. Nu skulle det vara jättestråkigt att sluta, när man är på god väg." K2v1

"Jag sjöng när jag var liten, så mina föräldrar ville att jag skulle börja spela gitarr. Men intresset var väl inte på topp om man säger så. Sen började jag spela fiol och kom i kontakt med lite folkmusikmänniskor. Så har jag börjat spela mina instrument." M2j2

Lika viktiga faktorer som familj och föräldrar är kamratgruppen. Vid flera tillfällen talas om hur gruppsycket har påverkat instrumentvalet.

"När jag gick i trean var vi ett gäng som spelade blockflöjt. Sen när man skulle börja i fyran fick man välja instrument. Det var jag och tre killar som spelade blockflöjt, och en av killarnas mamma hade sagt att han skulle spela klarinett för att det var så fint. Och då ville alla spela klarinett, jag också. Så det var ett gruppsyck där! Men egentligen så kanske jag inte vill spela klarinett längre, fast jag tycker det är jätteroligt. Ibland blir jag så trött på det. Samtidigt känner jag att jag vill, när man har spelat ett instrument i sex år så känner man ju att man inte vill sluta." K4v1

"Jag känner igen det där om gruppsycket. Det var likadant för mej när jag började spela trumpet (har sång som huvudämne). Jag hade inte en tanke på trumpet, men alla mina kompisar tyckte att trumpet var så himla bra. Så jag hängde på och spelade väl i några år men sen kom jag liksom på att det inte är det jag vill. Jag tyckte inte det var kul." K1v

Tradition är ytterligare en påverkande faktor. Det kan handla om tradition i hemmet; ungdomar vars föräldrar spelar vittnar ofta om detta. Likaså finns det, speciellt i frikyrkosammanhang, traditioner utanför familjen som styr valet av instrument.

"Pappa spelar horn och kyrkan har ett brass, så pappa började undervisa

mig när jag gick i tvåan, försökte lära mig att spela kornett för att kunna vara med i det där himla brasset. Jag är faktiskt fortfarande med ibland, fast jag inte är så aktiv." M3j2

Instrumenttillgång skall inte underskattas.

"När musikskolan kom så visade dom lite olika instrument som man kunde välja. Det är en självklarhet i min familj att man skall få lära sig spela piano. Det har alla mina syskon gjort och det är det enda instrument vi har hemma." K2j2

Föräldrar och familj, kamrater, traditioner och tillgång till instrument är alltså viktigt. Men exempel på ungdomar som börjat spela av egen kraft finns också.

"Det beror mycket på vilken musik man lyssnar på. Jag började spela trummor när jag var yngre, och då var det ju för att man fick slå... hårt (skratt). Och sen utvecklades det till att man tyckte att det var jävligt roligt att spela. Jag lyssnar på rock och då är det gitarr, trummor och bas på nåt vis. För mig var det trummor, så jag lyssnade på musik där trummor var framträdande." M1s2

I grupperna med icke spelande ungdomar ställdes frågan om vilket instrument man skulle välja om man ville börja spela. De spontana svaren gällde övervägande gitarr. Av 22 deltagare angav 11 gitarr, 3 trummor. Bas, tvärflöjt, piano, sång och sampling fick en markering vardera (3 hade inget svar). I och med gitarrens dominans kretsade diskussionerna och följdfrågorna kring varför det instrumentet är populärt.

"Jag har alltid varit fascinerad av dom som kan spela gitarr bra. Jag har försökt lära mig många gånger men det går inte så bra. Min pappa kan spela gitarr och han brukar sitta och spela lite så där. Gitarren kan man ju alltid bära med sig, men ett piano? Om det är någon som inte har piano hemma, då kan jag ju inte bära med mig ett piano och spela. Men har någon en gitarr stående så är det ju bara att sätta igång." K3

"Jag skulle vilja lära mig spela klassisk gitarr, som Paco De Lucia, det låter otroligt bra. Jag gillar liksom ljudet i en akustisk gitarr. Sen kan man ju göra en massa grejer med gitarr, man kan spela mycket. Man kan spela med kontrabas till exempel, det blir ju mycket från en gitarr." M1

"Gitarr kan man ha med överallt, på resa, på stranden, på parkbänken. Vad heter det... munspel, det är bra! Litet, man kan ha det i fickan och ändå kan man få den där bluesen. Jag såg nåt program på TV (syftar på UR-serierna) och dom visade. Det var så spännande, hade jag haft ett munspel hemma då hade jag provat. Det såg så enkelt ut, det var en kille som skulle lära sig och han fick börja på en gång." M1

Enkätens sista del tar upp instrumentval och eventuella preferenser vid byte. En central fråga i sammanhanget är hur utvecklingen ser ut inom de olika instrumentgrupperna.

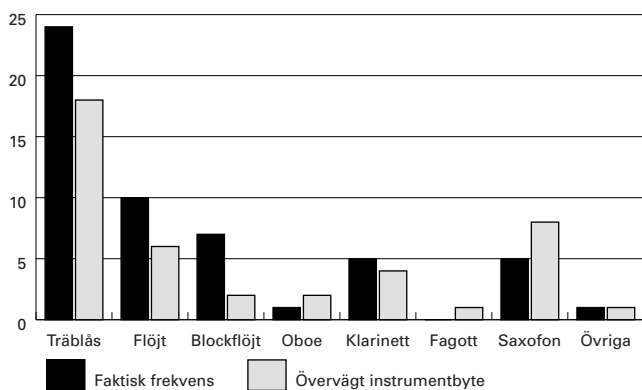
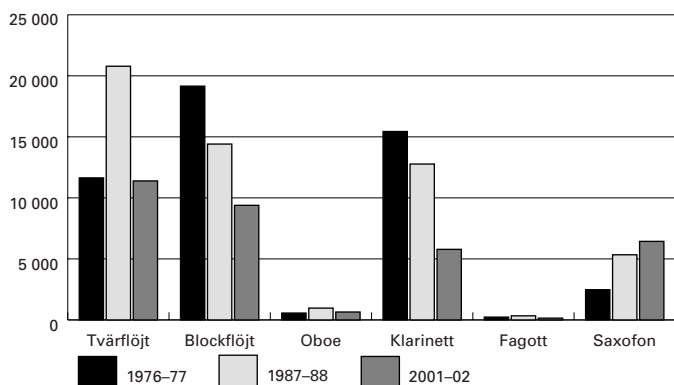
De 48 kommuner som ligger till grund för statistiken är proportionellt och slumpmässigt utvalda enligt den kommunindelning som tillämpas av Svenska Kommunförbundet.

I tabellerna anges antal elever i absoluta tal och tabellerna ger en jämförelse under en tjugofemårsperiod, från 1976/77, 1987/88 samt nyinsamlad statistik från 2001/02.

Dessa statistiska uppgifter ställs mot materialet från enkätundersökningen, med frekvenstabeller angivna i procenttal. Diagrammen presenteras per instrumentfamilj och följer samma indelning som enkäten. Totalt har instrumentalelever inom musik och kulturskoleverksamheten minskat från 200 802 elever 1976/77 till 148 583 elever 2001/02. Vid läsåret 1987/88 var elevantalet 193 770, vilket innebär att den största minskningen skett under 1990-talet. Befolkningsstatistiken för åldern 0–17 år visar en jämn kurva. Mellan åren 1975 och 2001 representerar åldersgruppen 21,8 till 24,5 procent av hela befolkningen. (www.scb.se/amne/befolkning)

Förändringstendenser kommenteras inom varje instrumentfamilj.

Diagram 6: Träblåsinstrument, antal och procent

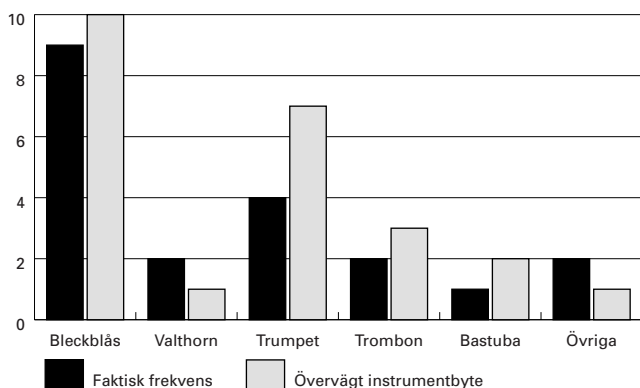
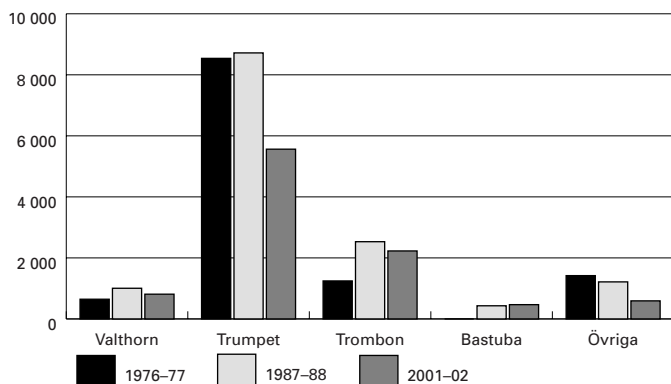

I båda diagrammen ses en avtagande tendens för träblåsinstrument med undantag av saxofon där det faktiska antalet under perioden ökat från 2 477 elever till 6 483.

Störst minskning uppvisar klarinett, från 15 438 till 5 782 inskrivna elever. I enkätmaterialen syns inte denna stora minskning, 5 procent anger att de spelar klarinett och 4 procent är villiga att byta till, eller ha klarinett som biinstrument.

Om siffrorna för tvärflöjt påvisar en tendens eller ej är svårt att säga. Instrumentet hade nästan en fördubbling av elevantalet under åttiotalet, men är nu nere på samma nivå som 1976/77.

Diagram 7: Bleckblåsinstrument, antal och procent

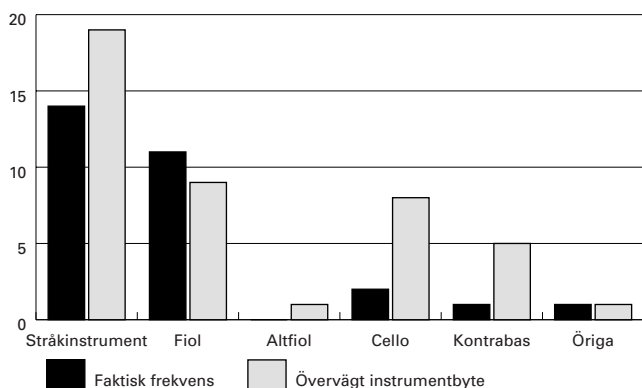
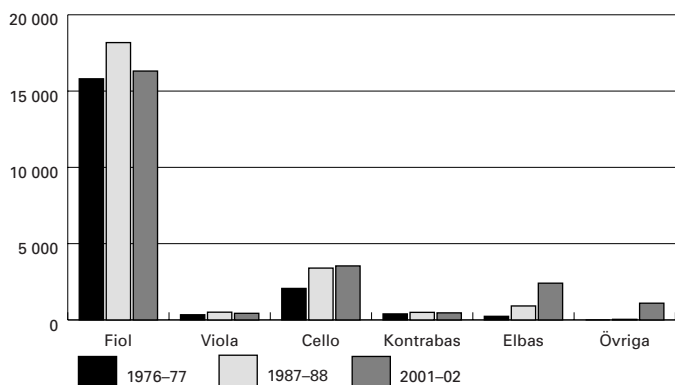
Det totala antalet bleckblåselever visar en liten minskning, från 11 849 elever 1976/77 till 9 662 elever 2001/02. Däremot visar instrumenten på större differenser.

Trumpet uppvisar den största skillnaden, eleverna har minskat med ca en tredjedel, från 8 539 till 5 563 under perioden.

I enkäten är förhållandet det motsatta intresset för att spela trumpet är nästan dubbelt så stort som det faktiska antalet ungdomar som spelar. Dessa är 4 procent av populationen, medan 7 procent anger att de kan tänka sig att byta till, eller spela trumpet som biinstrument.

Intresset för trombon ökar. Elevantalet har gått från 1 245 till 2 228, nästan en fördubbling. Detta motsvaras också av svaren i enkäten.

Diagram 8: Stråkinstrument, antal och procent

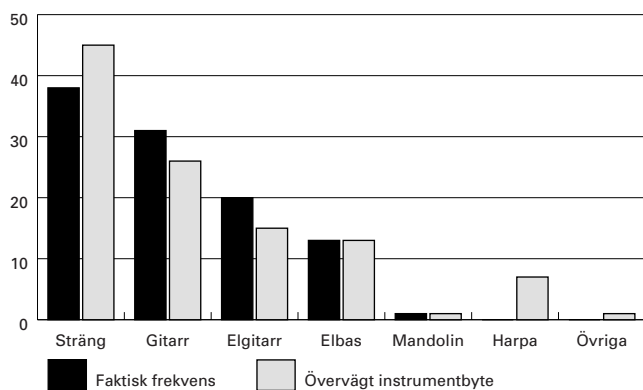
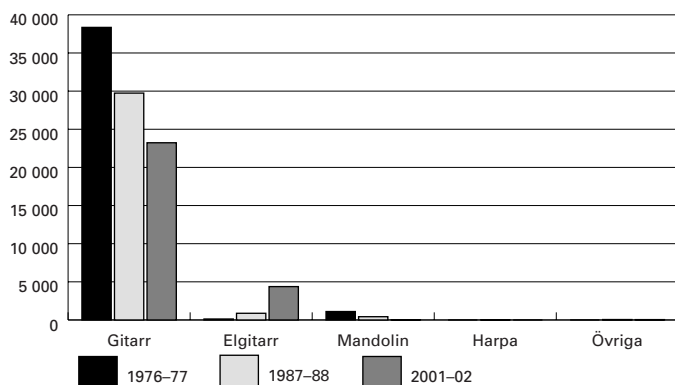

Totalt spelade 18 840 elever något stråkinstrument 1976/77. Trots en minskning av det totala antalet instrumentalelever på musik- och kulturskolorna spelar 24 255 elever ett stråkinstrument 2001/02. I både statistik och enkätmaterial står cello för den största ökningen. Instrumentet har ökat från 2 065 till 3 540.

Statistiken för elbas uppvisar också en markant ökning. Enkäten behandlar instrumentet under stränginstrument. Men intresset för att byta till eller börja spela elbas är inte större än det faktiska antal elever som spelar elbas.

I enkäten var intresset för kontrabas större än vad statistiken visar; skillnaderna över perioden är relativt små.

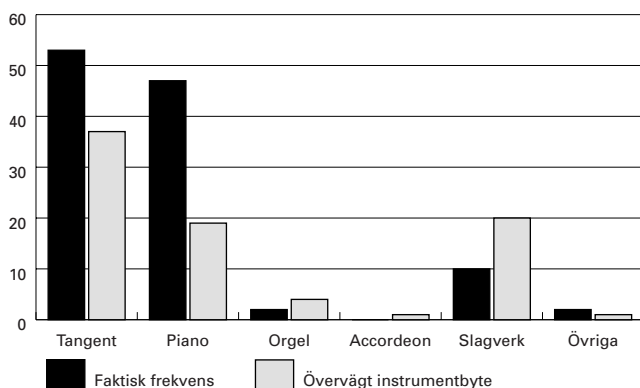
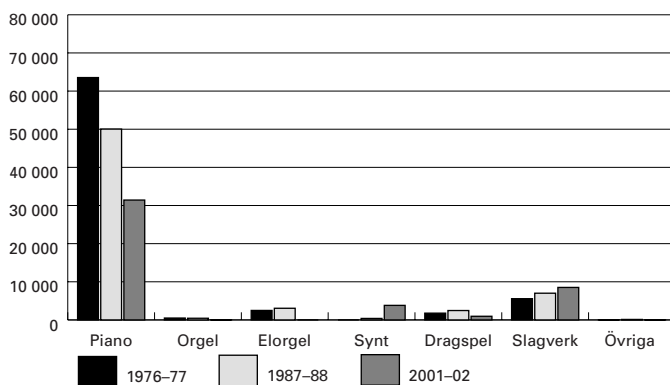
Diagram 9: Stränginstrument, antal och procent

Totalt minskar instrumentfamiljen, från 39 587 till 27 686. Störst minskning står gitarr för, populariteten under sent sextio- och sjuttioal är markant vikande, även om mandolinen också visar proportionellt stor minskning. Man får anta att mandolinen som första instrument (likt blockflöjt) före det egentliga instrumentvalet har minskat väsentligt.

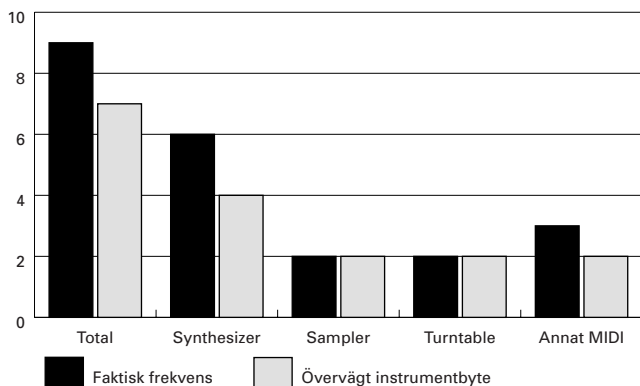
I materialet från enkäten visar totalen på ett ökande intresse för stränginstrumenten. Förklaringen kan spåras till ett kraftigt ökat intresse för harpa, men om detta är ärligt menat från respondenterna eller ej kan man eventuellt ifrågasätta. Det är intressant att jämföra statistiken med intervjuaren från de icke spelande ungdomarna (se 30–31). Av 19 ungdomar svarar 11 att de vill spela gitarr om de skulle börja spela ett instrument. Man angav rationella skäl, som att gitarr är ett lätt instrument att ta med, någon framhöll klangen och ytterligare några talade om nyttan av ett ackompanjerande instrument. Enkätaren från de musicerande ungdomarna visar på ett vikande intresse för gitarr (dock inte lika stort som den bild statistiken ger).

Diagram 10: Tangentinstrument och slagverk, antal och procent

Undervisningen i pianospel har halverats under perioden: 1976/77 spelade 63 541 elever piano, 2001/02 är antalet nere på 31 427. Enkätens siffror visar på motsvarande intresseminskning: 47 procent av populationen svarar att de spelar piano medan 19 procent menar att de kan tänka sig byta till, eller spela piano som biinstrument. Detta pekar på att det inte enbart handlar om en omfördelning av resurser inom musik- och kulturskoleverksamheten. Trots det är siffrorna något förvånande med tanke på den snabba utvecklingen som skett och sker inom musikteknikområdet. Till stor del använder man tangentinstrument som styrenheter för MIDI-information och samplers. Samtidigt kan man notera att det är just synthesizer som visar en nämnvärd ökning under perioden, från noll till 3 817 elever. Enkät och statistik visar samstämmigt på en större popularitet och ökning för slagverk. Elevantalet elever ökar sakta men stadigt, från 5 567 elever 1976/77 till 8 521 elever 2001/02. Att döma av svaren i enkäten är intresset ännu större, 10 procent anger att de spelar slagverk medan dubbelt så många, 20 procent, är intresserade.

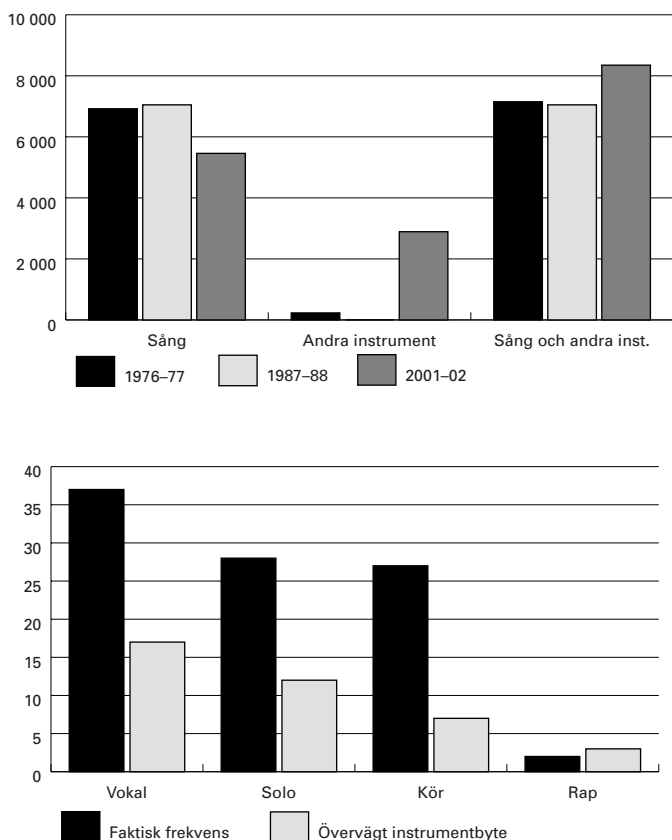
Diagram 11: Elektroniska instrument, antal

Redovisningen av statistiken från kommunerna följer den indelning som Svenska Kommunförbundet tillämpade från slutet av sjuttioalet och framåt. I enkäten har vi lagt till kategorin Elektroniska instrument. Här finns inga jämförelser att göra mer än redovisningen av elevantalet på synthesizer som finns angivet i *diagram 10*. *Diagram 11* visar resultatet av enkätsvaren för kategorin Elektroniska instrument.

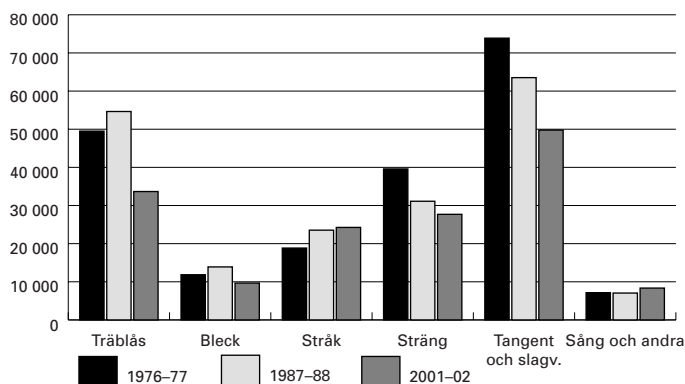
Intresset för elektroniska instrument är i populationen ganska svagt. Trots att vi kan se den största ökningen på ett individuellt instrument inom instrumentgruppen – antalet elever på synthesizer tiodubblas under nittioalet – är undersökningsgruppens intresse negativt.

Diagram 12: Sång och andra instrument, antal och procent

Enligt enkäten är intresset för den vokala genren markant vikande. Intresset för de olika vokalkategorierna (förutom rap) är mindre än hälften i förhållande till de som idag är aktiva. Detta bekräftas av statistiken. Antalet elever i sångundervisning minskar från 6 920 till 5 458. Den totala ökningen under rubriken får tillskrivas en kraftig ökning inom andra instrument, i detta sammanhang odefinierat.

Diagram 13: Sammanfattningar av förändringar, antal

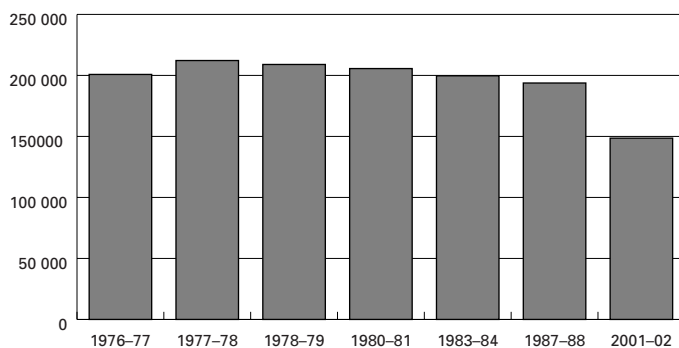

Stora minskningar ses inom instrumentgrupperna träblås-, sträng- och tangentinstrument. Den stora nedgången av träblås under perioden beror framför allt på minskningen av elever på klarinett, men bör också ha sin orsak i halveringen av antalet blockflöjtspelande elever. Inom stränginstrumenten står gitarren ensam för minskningen, medan det inom tangent beror på kraftigt minskat antal pianoelever. Slagverksundervisningen är däremot ökande. Att döma av både enkät och statistik är intresset för bleckblås relativt stabilt. De skillnader som ses representeras av färre trumpetelever, medan trombon ökar.

Totalt ökar också antalet elever inom stråkinstrumenten, mest cello och bas.

Under denna tjugofemårsperiod har många kommuner ändrat inriktning från musikskola till kulturskola. Det har inte funnits möjlighet att undersöka vilka effekter det har haft inom instrumentundervisningen. Om det är så att man ändrat verksamheten till att omfatta även andra konstarter, utan ökade resurser, får detta givetvis en effekt på antalet elever som kan undervisas på instrument.

Diagram 14: Tillgänglig statistik för antalet undervisade elever under perioden

Totalt minskar antalet instrumentalelever med 26 procent mellan 1976/77 och 2001/02. Detta faktum är viktigt vid analysen av statistiken som visar på både ökning och minskning. Till exempel har det totala elevantalet i trombon i stort sett fördubblats under perioden, samtidigt som det totala antalet elever minskat med en fjärdedel.

Lärande

Uppenbarligen är ungdomarna som deltagit i gruppdiskussionerna i hög grad medvetna om lärandet och lärandets villkor. I musikaliska sammanhang är lärandet konkret och direkt tillämpligt för de flesta. Detta skiljer det musikaliska lärandet från den teoretiska kunskapsinhämtning som kännetecknar den obligatoriska skolan.

En undersökning av musikundervisningen visar att 59 procent får 20–40 minuters enskild undervisning per vecka, varav 45 procent önskar mer undervisning. Samma tendens gäller gruppundervisningen.

Diagram 15: Enskild och önskad enskild undervisning, procent

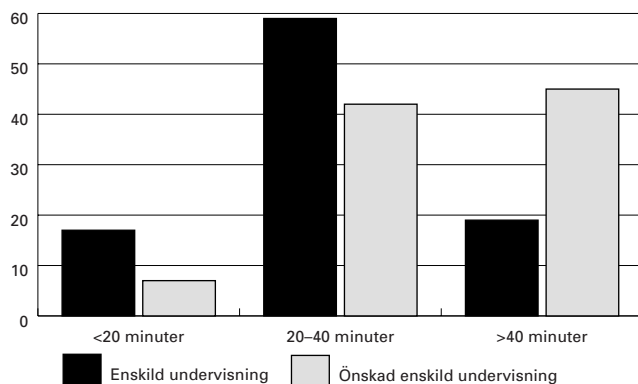
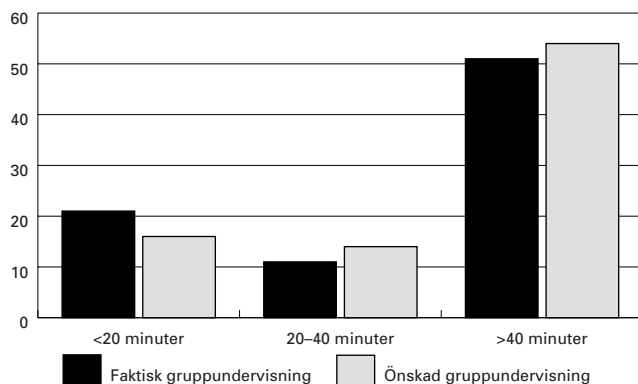

Diagram 16: Gruppundervisning, procent

Ett antal olika typer av metoder och inlärningsituationer kan identifieras. Skola/lärare, autodidakten, gruppen, samt nya tekniska metoder som instruktionsvideo och undervisning genom Internet.

Hela undersökningsgruppen består av tonåringar som därmed av naturliga skäl befinner sig inom ramen för ett skolsystem. Av dem anger 75 procent att de deltar i undervisning på musik-/kulturskola och 12 procent genom studieförbund. Hela 49 procent, som delvis ingår i föregående grupper, anger att de musicerar och lär sig på annat sätt. Att diskussionerna till stor del handlade om lärarledd inläring är därför inte förvånande. I enkäten prioriterades lustfyllt lärande av musik man tycker om tillsammans med bra lärare. Dessa faktorer är också framträdande i gruppdiskussionerna.

"Man vill bli uppmuntrad av sina lärare också. För de kan ju annars

mycket snabbt ta kål på ett musikintresse." M2j2

"Jag tror att innan så hade man inte den energin. Lärarna skjuter på och när dom säger att det låter bra blir man liksom så glad och övar för att det ska låta ännu bättre." K3j1

"Jag tycker det är viktigt att man inte bara kan spela läxan, man skall kunna spela den med känsla. Det är det som är grejen, annars blir man inte duktig. Det är det som gör det roligt, när det låter bra. Man skall sitta och småmysa själv när man spelar. Hur många som helst kan spela Gubben Noa men man skall ju spela den på sitt eget sätt." M3j1

Meningarna om hur en lärare skall vara är många. Perspektiven skiljer sig både för lärare och elev, men grundläggande begrepp är förtroende och engagemang.

"Min sånglärare är det ganska många som har svårt för, men jag tycker verkligen att hon är hur bra som helst. Hon kräver massor av en så man måste skärpa till sig när man är där. Gör man det får man beröm men bara om det är välförtjänt. Därför blir man verkligen nöjd när man får beröm. Min gitarrlärare däremot sitter bara och skrattar och skämtar som om vi vore kompisar. Han är jättebra han med, men på ett helt annat sätt. Båda två är bra det finns nog många olika karaktärer som lärare." K2s1

"Alltså jag kan det ju tekniskt eftersom jag har spelat jättelänge, det har jag inga problem med. Men man vill ha någon som ger en nåt som dom tror att man klarar av, och sen säger om det är bra eller dåligt. Man vill ha kritik på nåt sätt." K3v1

"Min gitarrlärare är kul för han blir så väldigt nöjd med ens framgång, och då blir man glad. Han är uppmuntrande hela tiden, man blir verkligen peppad av honom att fortsätta spela. Han blir munter av att man spelar rätt. Det är ju skillnad mot lärare man har i svenska till exempel, gör man rätt där så är det ju bara som det ska liksom." K1v2

"Man måste få vara med och välja ganska mycket själv, fast samtidigt är det bra med den sångläraren jag har nu. Hon väljer ut olika sånger den här tror jag passar dig och sen får man bestämma själv om man vill sjunga den eller inte. Då måste man verkligen känna varandra, om dom ska kunna välja låtar så. Det tror jag är jätteviktigt." K3v1

"Det är viktigt att en lärare kan ge kritik annars lär man sig ingenting. Det finns lärare som inte säger någonting och inte rättar en. Man kanske skall ha rätt stor respekt för läraren också, för då blir det någonting gjort! Det har jag (fniss)." K4v1

Många ungdomar har negativa erfarenheter av musiklektionerna.

"Jag hade en lärare som absolut inte lärde mig någonting. Då blev det mer att man bara spelade själv för att man ville och så gick man på lektionerna och tyckte att det var tråkigt. Det är jätteviktigt med en bra lärare." K1s1

"Han är så maktgalen (fniss), det är bara hans åsikt som gäller. Man har ingen som backar upp en heller när man är ensam med honom, det är så himla svårt. Jag säger ifrån, det gör jag, men det är väldigt svårt att få honom att lyssna." K1v2

"Speciellt dom lärare som varit här ett tag och tycker att dom vet bäst. Man måste följa till punkt och pricka och dom spelar även fast det inte finns någon känsla i det, det är jättetråkigt." K1s2

"Jag spelade piano i tre år men jag slutade för min lärare var så himla hemsk. Hon kunde aldrig säga nåt när hon var arg utan hon bara 'Hm, var har du varit då...' Hon var så hemsk. Sen är det alldeles för kort tid på kulturskolan. Man får bara tjugo minuter och det är alldeles för lite. Det känns så onödigt att åka buss i tjugo minuter, sen ha lektion i tjugo minuter, och sen resa i tjugo minuter tillbaka. Då har man fyrtio minuters resa för tjugo minuters lektion. Då blir det bara sådär att...näe." K3v1

Några anser att lektioner är nödvändiga men att man utvecklar sin musikalitet på annat håll.

"Jag tycker att läraren hjälper och ger vägledning, men det är inte på lektionerna man utvecklas. Jo, det gör man ju också, men det är inte där man verkligen utvecklas utan det är när man spelar med andra. Av läraren får man tips och vägledning och sen utvecklar man det mest när man får spela ihop med andra." K2v2

"Min lärare berättar att så här eller så här skall du tänka, och jag vet ju att det handlar om tycke och smak men jag litar på att han ändå har rätt mycket koll. Så jag försöker lära det han tar fram på lektionerna, men sen när man spelar utanför skolan, då är det en annan sak, då är det jag själv

som bestämmer. Men på lektionerna försöker jag ta åt mig så mycket som möjligt av den kunskap han sitter inne med." K2j2

"Jag har en känsla av att man måste lära sig själv. Ju mer man tränar desto mer lär man sig. Om det är någonting man inte kan så kan läraren berätta och visa hur man skall göra, och sen kan man det... Läraren lär ju en ingenting utan det är man själv som måste..." K4s2

Att lektionerna bör innehålla musicerande vid sidan av teknikövningar illustreras av följande citat.

"Jag hade en jättebra lärare som alltid spelade piano när vi spelade. Det är ju så att står man själv och spelar så hör man inte riktigt att det blir nånting. Men när hon satte sig bredvid och spelade piano till, då hör man ju att man kommer nånstans, kommer framåt. Sen när jag började högstadiet stod läraren och tittade på en 'nu skall du spela den tonen, sen skall du spela den...' det var fel!" K1

"Själva det som är musiken försvinner, och så är det bara tonerna kvar. Om det är nån som förstår vad jag menar?" K4s2

(Den sista formuleringen fölls spontant och hela gruppen förstod genast vad det var frågan om.)

Flera informanter talar om inläring på egen hand. I detta sammanhang förekommer t.ex. instruktionskassetter på video. Någon tangerar möjligheten att hämta MIDI-filer på nätet för "play-along" eller liknande.

"Jag är i botten självlärd på gitarr. Jag har väl haft några gitarrfilmer och så sitter man och plankar mycket, spelar till skivor och så. Jag kunde väl det mesta när jag kom hit, men kanske inte teoretiskt. Man visste inte vad alla skalorna hette, men man kunde dom. Så det är bara att man har lärt sig namnen. Självklart har man utvecklats, man får ju lära sig många andra saker som man kanske inte hade lärt sig själv. Men den kunskapen man fick när man lärde sig själv, den är minst lika viktig." M3j2

"Man vet hur det skall låta och så försöker man på olika sätt. Jag vet faktiskt inte hur det går till, men man listar ut lite saker och så känner man att man kan använda det för att bygga vidare på liksom." K2j2

"Min brorsa spelade gitarr och då brukade jag spela med honom. Så lärde jag mig gitarr. Sen när jag börja spela bas, var det ungefär samma sak,

samma ackord, dom sitter ju på samma ställe. Vi hade ett band och fick repa på helgerna i skolan och då kom läraren och lärde oss låtarna och så.”
M2s1

”Jag tycker jag har lärt mig mest genom att lyssna på andra som har spelat, och sen liksom härmat och försökt planka av. Okej, läraren har ju stått där som ett stöd, men jag tycker jag har lärt mej mer av att lyssna och spela det som jag är intresserad av.” K5s2

Studiecirkeln är en metod för lärande.

”Det finns en studiecirkel på Medborgarskolan där man kan lära sig lite. Jag gick där nåt år, men inte nu längre. Men sen kommer man ju i kontakt med mer och mer människor.” M2j2

”Farsan hade en gammal gitarr i sin garderob men det fanns inga strängar på den. Men så skaffade jag en gitarr och började spela på allvar. Först helt själv men sen började jag på Medborgarskolan, deras gitarrkurser. Där lärde man sig rätt mycket, ackord och olika fingersättningar och sånt, det var skitbra!” M1s1

Några av deltagarna talar om möjligheten till kollektivt lärande i samspel med andra. Bandet eller ensemblen har en självklar utvecklingspotential även på det individuella planet.

”Jag har en väldigt bred musiksmak men mest spelar jag i en blåsorkester. Vi spelar allt möjligt, jazz, storband och klassiskt också. Och det är så roligt för man har upptäckt jättemånga i den där orkestern, åldern är från femton till hundra år. Det är mest gamla gubbar i min orkester och då är det sån där jättehärlig musik man spelar. Så man lär sig för vi spelar rätt så mycket gammal musik, marscher och så där... Internationalen! (fniss)” K3

”Det som var ganska bra för mej var att jag spelade med andra. Det var inte bara den egna lektionen utan det var tre till, vi var fyra som spelade i 45 minuter, och det var jättebra. Då hade vi jättekul.” K1v1

”Det är ju det som är att spela i en grupp, att känna att dom här står verkligen bakom mej. Och så kanske nån säger 'kan vi inte göra så här istället' och så testar man och tycker att ja, det här funkar nog. Sen kommer man hem och tränar och kan känna att det här kan bli riktigt bra, eller det här är jättedåligt, hur kan man bara föreslå en sån sak. Men alltså, att man kan

säga åt dom som man spelar med att dom skall testa och spela si eller så.”
K5s2

”Jag kände mig naken när jag satt där utan noter och notställ att gömma mig bakom. Men det är ju det här att det är väldigt socialt, man spelar tillsammans med andra i sin egen ålder. Man spelar och lär varandra låtar. Och improviserar lite harmonier och lite stämmor och så.” M2j2

”Lärarna kan bara lära en till viss del, de kan lära ut det praktiska med instrumentet. Alla ackord, olika taktarter och det teoretiska. Men dom kan ju inte lära en att spela med andra utan det måste man lära sig själv. Och jag tycker jag har lärt mig mest genom att spela med andra. Det är ju det man ska göra med musiken, spela med andra.” M2s2

Bland ungdomar som slutat spela handlar diskussionerna om varför man slutade, men också om hur man tycker att läraren skall vara.

”Jag började spela när jag var sju år och spelade till jag var 15–16, så jag spelade ganska länge. Men jag fick så jättestor press på mig. Jag mädde likasom dåligt innan jag skulle gå till mina pianolektioner. Jag vet inte varför, men, jag tyckte inte om min pianolärare heller. Hon pressade mig, och jag vet inte, jag hade det inget bra. Så en dag så gick jag hem och sa till mamma att nu slutar jag spela.” K3

”Den där pressen du pratar om, hur upplevde du den?” S1

”Jag kände att jag måste vara, eller jag var ganska duktig, men att jag inte var tillräckligt bra. Jag vet inte vad det var, men min pianolärare var, hon var väldigt, jag vet inte, hård mot mig. Jag tjtade på mamma att jag skulle få sluta men jag fick inte, ’du kommer ångra dig sen’ sa hon. Men jag ångrar inte en sekund, jag hatade det där. Man hade lektion på måndagar och så fick man alltid stå där på söndagskvällar och träna på den där läxan.” K3

”Ja, bra lärare, man måste bli motiverad annars förlorar man intresset. Det är kul första tiden när man håller på att lära sig, man lär sig nåt nytt hela tiden. Men sen när man skall repetera allting, då krävs det väldigt bra lärare för att man skall stå ut och fortsätta.” K1

Skolor

I och med att tre fjärdedelar av undersökningsgruppen deltog i undervisning på musik-/kulturskola föll det sig naturligt att diskutera skolans roll och funktion. Både ur ett större institutionsperspektiv med skolans

roll i samhället, och en mer individuell synvinkel som relationen till läraren.

"Fast kulturskolan är i och för sig bra här i stan. Min mamma har skitdåligt med pengar, hon har varit arbetslös jättelänge. Då fick man ansöka om att få avgiftsbefriad undervisning, om man hade för dåligt med pengar. Så jag fick spela gratis efter ett tag för min mamma hade taskigt med pengar. Det var faktiskt skitbra, för det är ju ändå rätt så dyrt. . . " K3v1

"Jag gick inte på nån kulturskola eller så, men jag hade en privatlärare som man kunde fråga, eller om man behövde hjälp. Det var genom mitt band som jag hade då, det var för fem år sen. Då fanns det en lärare där som hjälpte till. Men det var aldrig nån sån där riktig som man hade konstant som det är på kulturskolan." M3j1

"Dom instrumenten som det inte är så många som spelar här kan man få gå gratis en termin och prova på om man vill. Fagott och oboe tror jag man får spela gratis en termin." K2v1

"Jag började spela trumpet på kulturskolan när jag var liten. Då var det vanligt att många ville spela blåsinstrument. Många av mina kompisar började och det var liksom ganska vanligt med udda instrument, oboe och såna saker." K1v1

"Jag börjar känna för att börja spela fiol igen men jag har inte tid. Det är lite läskigt på det sättet att man bara får spela på kulturskolan tills man är tjugo, vill man fortsätta sen och ta lektioner så lär det kosta rätt så mycket pengar. Det ger en jävla ångest, att man inte kommer att hinna gå och ta lektioner." K3v1

Förebilder

Lust anges av 85 procent som det tyngst vägande skälet till att musicera. Lust föder inspiration och vice versa. Att döma av diskussionerna kan inspiration betraktas ur ett yttre och ett inre perspektiv. Det yttre genereras genom andra musiker, familjen, lärare, tradition och till viss del också på ett existentiellt plan. Det inre handlar om det egna skapandet, den egna tillfredsställelsen och inspiration sprungen ur de egna framstegen.

"Inspirationen när man är barn, den får man mycket från föräldrarna. När man kommer upp i tonåren börjar den riktiga inspirationen från

olika artister komma. Jag har en som jag är inspirerad av, Yngwie Malmsten, det vet ju dom flesta vem det är. Första gången jag hörde honom var i en skivaffär, de spelade honom i högtalarna. Sånt trodde jag inte man kunde göra på en elgitarr liksom, så jag försöker efterlikna det men ändå sätta min egen prägel. Så inspiration gör jättemycket. Jag tror att hade jag inte hittat det, så hade jag inte lärt mig så mycket som jag gör. Den inspirationen för mitt spelande vidare. Sen tar man ju från andra också han (Malmsten) spelar ju neoklassiskt, så jag tar blues och sånt från andra.” M3j1

”Det jag hämtar inspiration från är inte den musik jag lyssnar på och tycker särskilt bra om, utan det är liksom skickliga musiker. Som studio-musiker, dom är väl oftast bättre rent tekniskt än rockstjärnorna.” M2s1

”Jag sökte hit till estetiska för det finns i stort sett inget annat jag vill än att bli yrkesmusiker. Jag har lokala förebilder, gitarrister som spelar med Carola och så där. Det skulle vara jätteroligt.” M2s3

”Min mormors sambo var konsertmästare. Jag har suttit väldigt ofta och bara lyssnat på honom och jag tror att han är den stora förebilden. Så jag började när jag var sju år eller nåt. Och sen har det fortsatt, det är jätteroligt.” K3s1

”Jag går alltid tillbaka till den musik jag kom i kontakt med när jag var liten, det är sån musik som fortfarande hänger med. Det är 80-tals allting, 80-talet håller alltid vare sig det är pop eller hårdrock eller funk eller vad som helst. Där hämtar jag mycket inspiration.” M1s1

”Jag tar nog inspiration från allting tror jag. Det behöver inte ens vara musik utan det kan vara vad som helst. Eller så kan det vara musik som inte har nånting med klassisk gitarr att göra, men som ändå ger en massa inspiration. Jag kan också bli inspirerad när jag ser folk som är bättre än jag själv, fast dom får inte vara för bra, då blir jag sur (fniss). Folk som är duktiga är alltid kul.” K2v1

”Det beror på. Det är inte ju så att man tycker att Madonna är så bra så man vill sjunga som hon, fast man kan bli jävla peppad av att se ett band och känna att det ger mycket. Så på det sättet kan dom bli förebilder, för att dom ger en kraft och inspiration, men det är inga som man vill bli likadan som.” K3v1

"Man kan alltid bli intresserad, ja livet är ju inspiration. Man blir inspirerad av känslor och sånt." M2v2

De två följande citaten exemplifierar den inre inspirationen. Det första är ett typexempel på den positiva spiral som kan uppstå då investerat arbete och övande ger motivation som i sin tur inspirerar till fortsatt övning. Det andra citatet berör situationen där man själv är sin hårda kritiker och uppmärksammar sina egna framsteg och ser positiva effekter av detta.

"Med fiolen har jag haft såna otroligt djupa dalar som man känner att man inte kommer att klara av. Men då tror jag att det gäller att man går till lektionen i alla fall och liksom försöker intala sig att; om jag bara kommer över den här tröskeln så går det bra igen. Jag tror mer att inspirationen kan komma från att man motiverar sig att fortsätta. Även om man har en lärare som inte är så bra, men vilja att lära sig och fortsätta i alla fall." K2s1

"Jag känner att jag har fått inspiration av att känna att jag kan göra eget. Så var det inte förut och det är först på senaste tiden som jag känner att jag kan göra ett lyckat... ja, det är helt ok det jag gör själv. Det tycker jag är kul och jag vet att jag kan utvecklas och få det bra." K2s2

Under diskussionerna om musikaliska förebilder visade det sig att många hade svårt att namnge några musiker. Kan det vara så att ungdomar som spelar aktivt själva är mindre benägna att skapa sig idoler än andra? Flera deltagare menade att idoler var något man hade när man var yngre.

"När man var liten stod man och sjöng till Carola eller Celine Dion, dom har ju lärt en, man lärde sig väl genom att sjunga med." K2s1

För de ungdomar som har en positiv relation till sin lärare är också han eller hon en självklar musikalisk förebild.

"Det skulle vara min cellolärare då, man kan väl ha honom som förebild! Vi är ju några cellister här på skolan, men jag känner inte till några stora cellister. Jag har inte så bra koll på det faktiskt, jag har min cellolärare, (fniss) han tycker jag är bra..." K1j2

Sist, men inte minst, är festivaler och konserter inspirerande och motiverande för många.

"Att lyssna på musik tycker jag är jättebra peppning. Och att prata med musiker om musik, det är också kul. Och är man på konsert blir man peppad, om man går dit så kan man känna 'nu måste jag hem och träna'. Så går det nån vecka så är man tillbaka i samma mönster igen. Man håller liksom inte kvar det och tränar. Men så kommer det ett band till och så blir man sådär inspirerad igen. Nej, man måste ha lite disciplin när man övar!" M1v1

"Att gå på konserter är en väldigt bra inspirationskälla. Då blir man så inne i musiken, och av att se folk som tycker om det dom gör. Då blir man inspirerad." K1v2

Yrke

I diskussionerna framkom det ofta att man valt ett estetprogram som alternativ till andra gymnasieprogram; rationella tankar om yrkesutbildning verkar inte ha varit avgörande i dessa fall.

"Jag är ganska tveksam faktiskt. Först tänkte jag att jag inte skulle gå musiklinjen heller, men så ändrade jag mig. Men jag har kommit på att man kommer att få musikabstinens när man slutar här, så på nåt sätt måste man verkligen hålla igång det, absolut. Men inte som professionell musiker, inte som planerat i alla fall." K2j2

"Musik är ju väldigt roligt, men man kanske inte vill jobba med det för man vet att man alltid måste vara bäst. Det kanske kan ta glädjen ur det om man känner den här konkurrensen. Man märker ju redan här (på skolan) att man har den pressen på sig, så det är väl det som får mig att tveka. Fast är man jättebra så är det väl roligt." K2j2

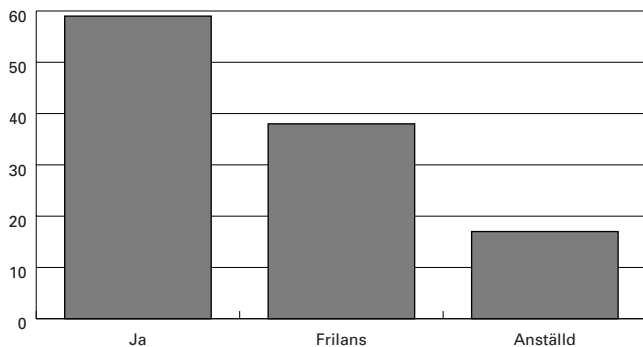
Andra är helt på det klara med hur man skall utbilda sig efter gymnasiet.

"Om allting går som det ska så skall jag gå improvisationspedagog. Sen kan man vara lärare på halvtid och musiker på halvtid. Det finns ju knappt några som kan leva på att vara professionell musiker på heltid." M3j2

"Man har det ju som ett mål om man säger. Annars, vad skulle man göra här annars? Så jag gör det här för att kunna utveckla mig så att jag kan fortsätta med musik, annars hade jag ju likaväl kunnat gått nåt annat." M2j1

Ur enkätmaterialen kan man se att mer än hälften är beredda att satsa på en yrkesmusikerkarriär.

Diagram 17: Musiker som yrke, procent

Även om flertalet är medvetna om hård konkurrens och osäkra ekonomiska förhållanden är 38 procent intresserade av att satsa på frilans.

"Det är klart att man bryr sig om hur mycket man får i lön men det är ingenting som avgör tycker jag. Det är jättemånga som har sagt 'du skall väl inte slänga bort dina betyg på musik?' Det har man fått höra fyrtioåttatusen gånger. 'Ja, du kommer ju tjäna så dåligt i framtiden jala, jala, jala...' Men jag bryr mig inte. Jag är inte ute efter att tjäna pengar. Utan jag är ute efter att göra nånting som jag tycker är roligt, istället för att sitta på nåt kontor, och ändå tjäna bra liksom." K1s1

På övriga enkätfrågor gällande musikeryrket framkommer att yrkesrollen som turnerande musiker inom genren rock/pop får högsta svarsfrekvens.

Diagram 18: Yrkesmusikroller, procent

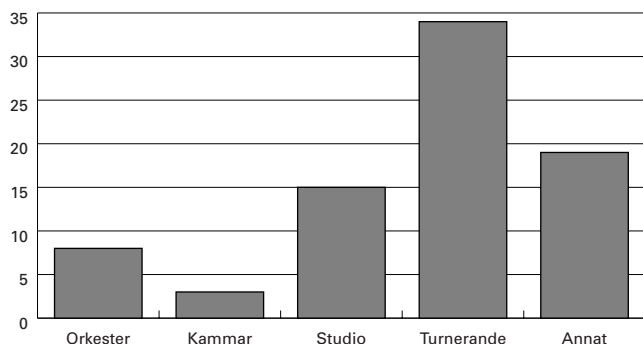
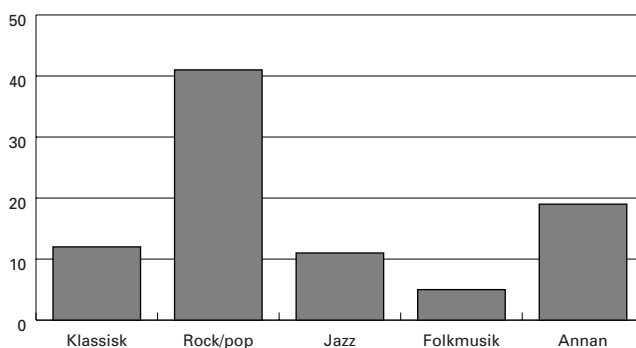

Diagram 19: Yrkesmusiker inom genre

I enkäten begränsades yrkeskategorier och genrer till fyra. Under kategorin ”Annan” ryms alternativen. I diskussionerna kunde man konstatera att flera informanter hade funderingar på inriktning mot yrken där musiken är en del av yrkeslivet. Från vaga påståenden om att ”jobba med människor med musiken i en framträdande roll”, till konkreta planer på att bli producent eller arrangör/klubbägare.

”Jag har världens grej på gång, starta rockklubb eller nånting. Men jag har tänkt gå tатуerarutbildning efter det här, då får man ju ett sånt yrke också. Sen så slår man ihop allting...” M1s1

”Nej alltså, jag har varit inne på att bli musikerapeut nån gång, det har jag snuddat på lite sådär. Det är ju att man hjälper människor med musik, att kunna se förbättring i och med musik bara så där. Det tycker jag är intressant.” K3s1

”Man går väl inte ut med attityden att bli rockstjärna, men man vill ju hålla på med musik. Det är folk som går natur(programmet), de vill ju bli civilingenjörer och har det som dröm. Jag har väl drömmen att hålla på med musik och kunna leva av det.” K1s2

”Jag vill jobba med människor, men sen om det blir genom musiken... Men människor kommer det att bli och alla berörs av musik. Man kan ju inte hitta en människa som inte berörs av musik.” K5s2

”Jag alltid haft en dröm att få gå musicalhögskola för jag tycker både om att dansa och sjunga och spela teater.” K2

”Ja det är lättare att sjunga när man spelar teater, då är det lättare att

våga." K1s3

"Det behöver inte vara nån karriär men skulle man kunna försörja sig bra på musik så skulle det vara en dröm." K2v1

"Jag skall bli musikproducent. Jag skall bli den första kvinnliga musikproducenten!" K1v2

Övriga diagram

Aktivitetssdelen i enkäten behandlade (förutom undervisning enskilt eller i grupp) konsertbesök, aktiv lyssning och frågan om man använder datorer för att spela och/eller komponera.

Diagram 20: Konsertbesök. Utfall för konsertbesök

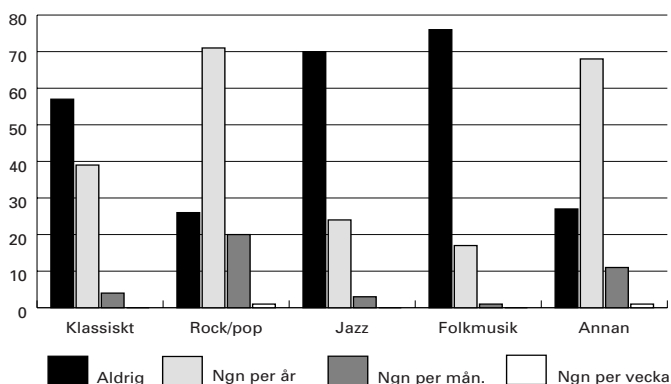
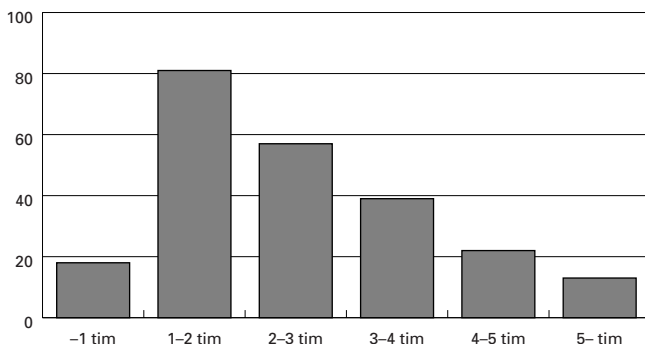
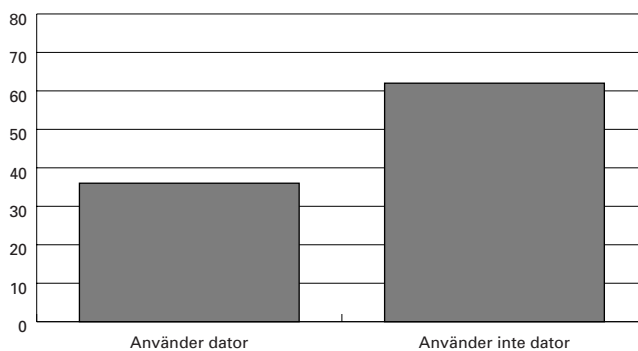

Diagram 21: Aktiv lyssning sker i snitt 3,16 timmar per dag.

Drygt en tredjedel använder datorer, utvecklingen går snabbt och användandet kommer förmodligen öka.

Diagram 22: Använder dator för att spela/komponera

Enkäten genererar flera möjligheter att ta ut jämförelser och urval. Frågor till materialet kan t.ex. vara:

Har den grupp som deltar i kulturskolans verksamhet andra prioriteringar än de som musicerar på annat sätt?

Vilka instrument är intressanta för de som är missnöjda med sitt instrumentval och vill byta?

Är det någon skillnad mellan kön vad det gäller prioriteringar?
I *bilaga 6* redovisas prioriteringar baserade på urvalet ort och kön.

Sammanfattning

I februari 2001 tog Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, SMOK, initiativ till en undersökning av ungdomars inställning till musicerande. Framför allt såg man tendenser där ungdomars val av instrument förändrats tydligt under 1990-talet. På sikt skulle detta kunna innebära förändringar i såväl det lokala amatörmusiklivet som de professionella orkesterinstitutionerna. En nulägesrapport uppfattades som nödvändig.

Projektet stöttades av Kulturrådet och Ungdomsstyrelsen som också ingick i den styrgrupp som bildades våren 2001.

I styrgruppen lades riktlinjerna fast för undersökningen vars material i huvudsak består av tre delar. Ett relativt stort enkätmaterial med cirka 850 svarande ungdomar i ålder 13–20 år, ett gruppintervjumaterial med både spelande och icke spelande ungdomar samt ett statistiskt material som berör utvecklingen inom de olika instrumentfamiljerna mellan åren 1976/77 och 2001/02. Den sistnämnda statistiken bygger på svar från 48 kommuner i landet.

Det grundläggande syftet med undersökningen formulerades i styrgruppen så att undersökningen skulle ”fördjupa kunskapen om ungdomars musicerande samt öka insikten i de förväntningar de har”.

Genomförande

Under hösten 2001 och våren 2002 har ungdomar i Jönköping, Västerås och Sundsvall deltagit i undersökningen. Enkäten distribuerades till elever på kulturskolorna men också till gymnasieeleverna på de estetiska programmen. På gymnasierna genomfördes också gruppintervjuerna.

Parallellt med detta arbete samlades statistik från kommunerna med uppgifter om elevantal på respektive instrument.

Resultat

Undersökningens bärande frågeställningar har i tur och ordning behandlat prioriteringar, förutsättningar, instrumentval, lärandet, skolorna, förebilder och yrkesval. Omformulerat i frågor får vi följande lista:

Prioriteringar: Varför är det viktigt att musicera?

Förutsättningar: Vilka förutsättningar krävs för att det skall fungera bra med spelandet?

Instrumentval: Vilka faktorer har påverkat ditt instrumentval och vad skulle du välja om du valde nytt?

Lärandet: Var och hur lär man sig spela?

Skolorna: Hur fungerar det formella lärandet?

Förebilder: Vilken betydelse spelar musikaliska förebilder?

Yrkesval: Är musikeryrket ett möjligt yrkesval?

Prioriteringar

Varför är det viktigt att musicera och spela ett instrument? Ja, att ungdomar vill ha roligt när de spelar kommer inte som någon överraskning. Lusten att spela är utan tvekan den drivkraft som betraktas som starkast av ungdomarna i undersökningen. I resultatkapitlet konstateras att ”lust och möjlighet att utveckla sin talang med musik man tycker om i samarbete med lärare” är den formulering som sammanfattar åsikterna från ungefär hälften av undersökningsgruppen.

Något överraskande kan man se att faktorer som självförtroende, nytta och framförande prioriteras lägst. I det moderna samhället där synlighet kopplas till existens, och där scen- och mediayrken ökar i popularitet, är det något förvånande att ungdomarna i undersökningen svarar på sådant sätt. Trots att så många som 59 procent säger sig vara intresserade av att satsa på en yrkesmusikerkarriär är det få som – i enkäten – gör en koppling till nyttan. Eventuellt kan detta ha ett samband med att gymnasieutbildningar idag närmast är att betrakta som en del av individens grundskolning. Det är först vid eftergymnasiala studier som yrkesinriktningen blir en dimension att ta på allvar. I gruppdiskussionerna var det också många som påpekade att man valt estetiskt program därför att man hade musik som intresse och inte kunde tänka sig ett mer teoretiskt inriktat gymnasieprogram.

Förutsättningar

Med avseende på Förutsättningar råder skillnad mellan uppgifterna från enkäten och gruppsamtalen. Enkäten pekar på behov av lärare, skola och uppmuntran som väsentliga förutsättningar. Gruppsamtalen däremot fokuserar praktiska problem som lokaler, tid och ekonomi. I gruppsamtalen hade deltagarna möjlighet att låta associationerna löpa fritt. Enkäten var ju – av naturliga skäl – mera styrd. Eventuellt kan detta vara en förklaring till skillnaderna mellan enkät och samtal.

En annan förklaring kan vara att enkäten dominerades av elever på musik- och kulturskolan medan gruppsamtalen genomfördes på gymnasiet. Troligen är andelen ungdomar som spelar i egna grupper större på gymnasiet än inom musik- och kulturskolan.

Instrumentval

Undersökningen visar att antalet elever i instrumentalundervisning inom musik- och kulturskolorna totalt har minskat med 26 procent under de senaste 25 åren. Den avgjort största delen av denna minskning har skett under 1990-talet då minskningen är dramatisk på bl.a. flera orkesterinstrument medan exempelvis elgitarr, elbas och slagverk har stora ökningsar.

De instrument som visar på en kraftig nedgång är blockflöjt, klarinett, trumpet, gitarr och piano. Några instrument, som fiol, viola, cello, kontrabas, valthorn och tuba visar på mindre förändringar eller oförändrad storlek. Tvärflöjt har ökat kraftigt mellan 1970- och 1980-talet för att idag vara nere i samma antal som på 1970-talet. Andra instrument som saxofon, elbas, elgitarr, synt och slagverk, har ökat i antal.

Intresset för att söka till de olika instrumenten är ej redovisat i denna undersökning. Utifrån den kunskap som finns inom SMOK:s medlemmar är det troligt att det minskade antalet elever inom blockflöjt och mandolin beror på att det inte längre är så vanligt som introduktionsinstrument, att minskningen av antalet elever på klarinett och trumpet beror på ett minskat intresse från elevernas sida, men att antalet elever inom piano och gitarr har minskat främst av ekonomiska skäl. Musik- och kulturskolorna har valt att i första hand minska stora instrumentgrupper som piano och gitarr när de kommunala anslagen minskade i början av 1990-talet. Detta måste dock bekräftas i fortsatta kartläggningsarbete.

Ungdomarna som svarat på enkäten ger ett högt snittbetyg för sitt instrumentval, 4,64 på en femgradig skala. Eleverna är nöjda med sina instrumentval. På frågan om eleven kan tänka sig att byta till ett annat instrument får vissa instrument, som trumpet, cello, kontrabas, harpa och slagverk, högre poäng än vad som motsvarar deras faktiska frekvens i statistiken. Detta kan tolkas som att dessa instrument skulle kunna få fler utövare om de presenterades på ett bättre sätt för eleverna. Det kan dock gälla alla instrument.

Möjligheterna att musicera och skapa musik med hjälp av datorer ökar snabbt. I denna undersökning uppger 36 procent att de använder datorer i musiksammanhang. Därför kan det verka något förvånande att tangentinstrument och elektroniska instrument uppvisar lägre frekvenser för övervägda instrumentbyten.

Att familj och föräldrar spelar en betydande roll när det gäller instrumentval är en slutsats man kan dra från gruppdiskussionerna. Majoriteten refererar till föräldrar eller syskon när frågan om instrumentval ställs. Andra påverkande faktorer som nämns frekvent är kamratgruppen, tradition och något så enkelt som tillgång till ett instrument.

Under diskussionen om förebilder (nedan) finns exempel på påverkan att välja ett visst instrument, men de är inte tillnärmelsevis så många som familjepåverkan.

Lärandet

Om det fanns möjlighet skulle ungdomar önska sig mer undervisnings-tid. Av hela gruppen säger sig 45 procent vilja ha mer än 40 minuters enskild undervisning per vecka. I diskussionerna om lärandet är det framförallt lektionssituationen som diskuteras. Lärande tillsammans i ett band eller på gehör i ett spelmannslag är situationer som förvisso är lärande. Dock uppfattas de inte i första hand som lärande utan mer som utvecklande.

Relationen till läraren blir därför av avgörande slag. Flera informanter menar att det är lärarens attityd och sätt att undervisa som till stor del är avgörande för lusten. Skall man byta instrument beror det oftast på en otillfredsställande upplevelse av undervisningssituationen. På liknande sätt är en positiv relation till läraren av godo. Några informanter tar upp sina lärare som exempel under ämnet Musikaliska förebilder.

Skolorna

Undervisningen inom kulturskoleverksamheten och studieförbunden får överlag positiva omdömen både i enkät och gruppsamtal. Att ha tillgång till en bra musik-/kulturskola prioriteras av 52 procent i undersökningsgruppen. Verksamheten får det höga betyget 4,25.

De problem som tangeras i diskussionerna om skolorna är framför allt åldersgränser för deltagande i verksamheten. Är man i övre tonåren och inte börjat undervisningen förrän senare under sin skoltid, ser man slutet på möjligheterna att få undervisning.

Förebilder

Betydelsen av musikaliska förebilder är svår att bestämma. I gruppdiskussionerna var det få deltagare som spontant angav någon artist som musikalisk förebild. Eventuellt kan det vara så att spelande ungdomar har en lägre benägenhet att idolisera artister.

Däremot finns det ett klart samband mellan musikaliska förebilders betydelse för inspiration och därmed lusten att lära och utvecklas.

Yrkesval

Hur förhåller det sig då med viljan eller drömmen att bli yrkesmusiker. I enkäten framgår det att 59 procent kan tänka sig musikeryrket. Av dessa vill en majoritet på 34 procent arbeta som turnerande musiker. När det

gäller genre får rock/popgenren flest noteringar (41 procent). Det är också fler som vill vara frilans (38 procent) än fast anställd (17 procent). Kulturrådets omvärldsanalys, som citerades i inledningen, konstaterade:

Trots att musikintresset är starkt hos ungdomar och många vill bli musiker lockar inte orkesterinstrumenten. (Kulturrådet 2001:51)

Musikintresset är stort och två tredjedelar av ungdomarna i denna undersökning kan tänka sig att bli musiker. Vänder man perspektivet mot orkestermusikeryrket visar det sig att 8 procent kan tänka sig en orkester som arbetsplats. I undersökningen motsvarar det 68 personer, vilket i sig reser frågor kring orkesterinstitutionernas behov av utbildade orkestermusiker i framtiden.

Denna undersökningens syfte är att öka kunskapen om ungdomars musicerande och de förväntningar de har på detta musicerande. Den övergripande slutsatsen är alltså i hög grad positiv vad gäller ungdomars inställning till sitt instrumentval, yrkesrollen som musiker, den musikaliska lusten, samarbetet med lärare osv. Det är i stort sett ofrånkomligt att en undersökning av denna typ genererar fler frågor än man från början sökt svar på. Ramen för arbetet har dock inte tillåtit att söka svar på dessa. Enligt min mening blir frågor av följande karaktär intressanta.

Hur ser kösituationen ut? Några av de icke spelande ungdomarna som deltog i gruppsamtalen talar om vikten av att verkligen få spela det instrument man har lust till.

Gruppdiskussionerna lyfte återigen den ständigt återkommande frågan om lämpliga lokaler för musikverksamhet. Finns det nya och kanske okonventionella lösningar på lokalförutsättningarna?

Föräldrarnas roll vid instrumentval poängteras i resultatet. Vill eller skall man påverka föräldragruppen och vad händer med den utövande individens lust i sammanhanget?

Hur marknadsförs de instrument som har kraftigt vikande trend, dvs. blockflöjt, klarinett, trumpet, gitarr och piano?

Hur påverkar man sviktande motivation i frivilligverksamhet?

Vilken roll har en övergång från musik- till kulturskola spelat?

Vilken utvecklingspotential finns inom musik-/kulturskola vad gäller musikskapande med elektroniska instrument och datorer?

Förhoppningsvis kan denna undersökning leda till diskussioner på regionalt och lokalt plan där materialet och slutsatserna kan användas som referens mot de lokala förhållanden som givetvis skiftar och är unika.

Slutdiskussion

Vill musik-/kulturskolorna möta ungas musikintresse?

En ny karta håller på att ta form avseende barn och ungdomars musicerande. Förändringar i attityder och faktiska val av instrument är dramatiska under 1990-talet fram till idag.

Lusten, glädjen och egennyttan i att musicera samt möjligheten att få spela den musik man tycker om, framhålls av barn och ungdomar i rapporten som det allra viktigaste för ett lyckosamt förhållande till musicerandet.

Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, SMoK, menar att musik-/kulturskolorna har all anledning att vara stolta, då undervisningssituationen enligt de tillfrågade väl motsvarar förväntningarna. Men rapporten visar också att det totala antalet musicerande inom musik- och kulturskolan har under de sista 15 åren minskat med drygt 23 procent. Vi ser också en dramatisk minskning av intresset för vissa orkesterinstrument. Träblåset har exempelvis under perioden 1987 till 2001 minskat med 38 procent och klarinetten med drygt 55 procent. Bleckblåset minskar också under denna period med drygt 30 procent.

För andra instrument som piano och gitarr minskar också antalet spelande samtidigt kan vi se hur köerna för dessa två instrument växer.

Det finns anledning att tro att det inom musik- och kulturskolorna görs en medveten prioritering av undervisningsresurserna till förmån för orkesterinstrumenten. Detta väcker frågan om vem som i realiteten ger skolorna sitt uppdrag. Tydligt är det i alla fall inte barnen och ungdomarna och deras önskemål utan snarare skolornas egna önskemål om att ha utbyggda traditionella ensembler av typen blåsorkester, symfoniorkester och storband. Strategin att styra med bäring på musikalisk mångfald har alltså så här långt lett till ökade köer och ett minskat musicerande bland barn och ungdomar.

Musikhistorien är förvisso fylld av instrument som kommit och gått. Nya krav och ny teknik har gjort att vissa instrument blivit utkonkurrerade och nya har kommit. Vi lever i en tid då IT-teknik och elektroniska möjligheter leder till helt nya ljudkällor som i sin tur leder till nya ensembleformer och nya musikgenrer. Vem vill slita med tonbildningen på en klarinett när musikdatorn kan producera samma toner som dessutom kompletteras med komp på en enda gång?

Hur hittar vi arbetsformer och förhållningssätt som både möter de ungas intresse och möjliggör musikalisk mångfald?

I studien konstateras tydligt hur lusten, glädjen, egennyttan av att musicera framhålls av barn och ungdomar. De poängterar också vikten av att få spela den musik man tycker om som det allra viktigaste för ett lyckosamt förhållande till musicerandet. Att framföra musik inför publik hamnar långt ner i beskrivningen över förväntningar. Tydligt är att barn och ungdomar ser musicerandet som något som i första hand är till för dom själva, en källa till egen lust och till egen glädje.

Dessa fakta skapar naturligtvis frågetecken i relation till hur huvuddelen av de pedagogiska institutionerna arbetar idag men även till den struktur det traditionella musiklivet i huvudsak är uppbyggt kring. Är lusten och glädjen i centrum eller teknikaliteter i termer av rätt eller fel? Har individen ett utrymme i det kollektiva skapandet som exempelvis blåsorkestern utgör eller är den förestående konserten överordnad? Frågan är alltså om produkten är produkten eller om processen är produkten! Svaret förefaller viktigt sett ur ett ungdomsperspektiv!

De krav och förväntningar som idag vilar på musikpedagogerna och på institutionerna är i många fall motstridiga det "lustkoncept" som bärs fram av de unga. Den enskilde musikläraren förväntas leverera nya orkestermedlemmar till den lokala amatörorkestern och musikhögskolorna har som sitt mål att leverera den perfekta musikern ur ett smalt västerländskt konstmusikaliskt perspektiv. Detta är naturligtvis inte sant till alla delar och i alla sammanhang, men sannolikt ändå så vanligt att motsatsförhållandet mellan institutionens mål och värderingar och barn och ungdomars mål med sitt musicerande kan förväntas kollidera i allt för många fall. Om den bilden är sann så leder den sannolikt till att den unga generationen tar avstånd från det etablerade kulturlivet, ett avståndstagande som på sikt kan vara förödande och hota den musikaliska mångfalden.

Den stora utmaningen för all musikundervisning/musikverksamhet förefaller vara att skapa lustfyllda lärsituationer där det finns ett stort utrymme för att tillmötesgå individuella önskemål om form och innehåll.

SMoK kan tydligt konstatera att en ny karta håller på att ta form avseende barn och ungdomars musicerande.

De frågor som rapporten väcker är bland andra;

- Hur skapar man balans mellan konstnärlig förnyelse och skydd av ett kulturarv?
- Är det musikaliska kulturarvet värt att kämpa för och hur långt ska vi gå om brukarna har andra förväntningar?
- Vem har tolkningsföreträde vad det gäller musikalisk kvalitet?

- Är lusten att bli musiker kopplad till andra genreval än de som erbjuds?
- Kan det vara det musikaliska innehållet som gör att man inte väljer vissa instrument?
- Vilket ansvar har musikutbildarna på kommunal respektive nationell nivå för den musikaliska mångfalden? På vilket sätt tar man i så fall detta ansvar?

Rapportens efterbörd bör bli en nationell och lokal samling kring dessa för musiken och musikutövarna mycket viktiga frågor. Hasse Alfredsson ställde sig frågan i en av sina låtar huruvida framtiden skulle ge ”barna möjlighet att få ett glas öl”. Kanske är det också dags att fråga sig om ”barna ska få njuta av musikalisk mångfald”. Vad är alternativet – musikalisk enfald?

Bilagor

Bilaga 1

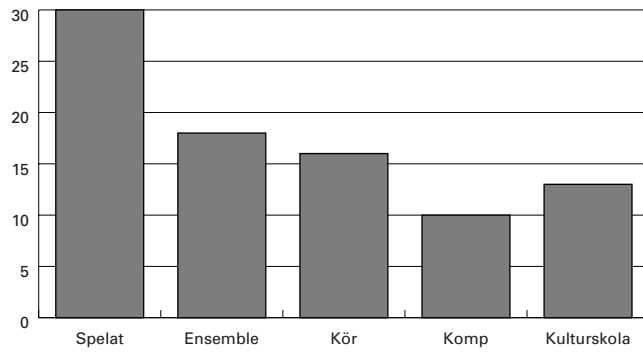
Statistik från kultur- och fritidsvaneundersökningar

Siffrorna är hämtade från de senaste kultur- och fritidsvaneundersökningarna i Jönköpings, Västmanlands och Västernorrlands län. Källorna är:

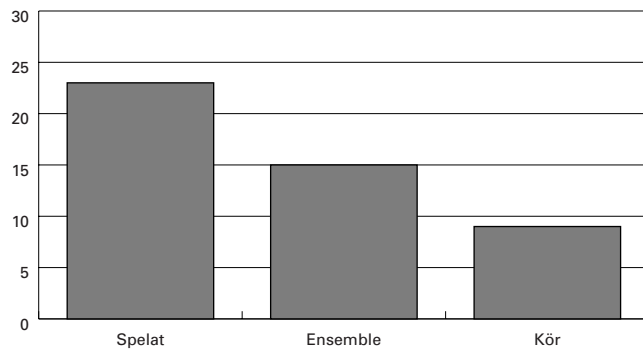
- Kulturvanor 2000 (2000). Regionala utvecklingsavdelningen, Landstinget Jönköping
- Kultur- och fritidsstrategi Västmanland (2001). En projektrapport, Landstinget Västmanland
- Utdrag ur databas (2000). Västernorrland

Statistiken gäller frågor om musikaktiviteter (utövande) och frekvenserna gäller aktivitet någon gång per månad. Tyvärr är enbart tre frågor gällande spelande ensam, i ensemble och körsång gemensamma för de tre kommunerna. Deltagande i kulturskoleverksamhet besvaras i Jönköping och Sundsvall. I Jönköping ställs dessutom frågan om man har komponerat musik någon gång per månad.

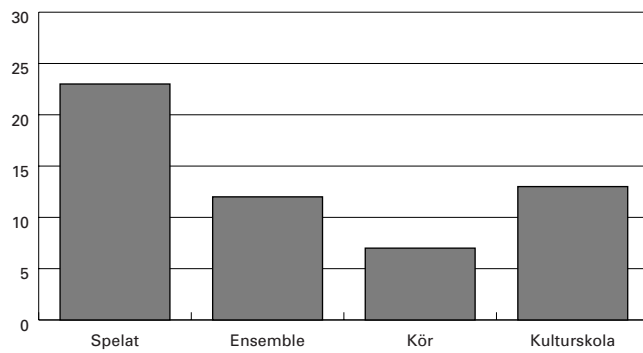
Jönköping

Västerås

Sundsvall

Bilaga 2a

Följebrev till Kulturskolorna

Enkät om musikvanor och musicerande

Under hösten 2001 pågår en musikvaneundersökning bland ungdomar initierad av SmoK – Sveriges Musik- och Kulturskolor. Undersökningen utförs i tre län – Jönköpings, Västmanlands och Västernorrlands län – och riktar sig till unga, musicerande ungdomar mellan 13 och 20 år.

En stor del av denna undersökning är den enkät som du fått tillsammans med detta brev. Vi behöver din hjälp för att nå vår målgrupp och hoppas därför på din medverkan vad gäller distribution och insamling av enkäten. Själva blanketten är självinstruerande och tar cirka 10 minuter att fylla i.

För att bortfallet skall bli så litet som möjligt ber vi dig göra följande:

- Vidtala lärare som undervisar elever i åldern 13 år och uppåt.
- Försök få så god spridning som möjligt vad gäller instrument.
- Föreslå att respektive lärare lämnar enkäten till eleverna i samband med lektion – förslagsvis efter – och att enkäten också samlas in vid samma tillfälle.
- Alla blanketter som kommit med detta brev samlas in och skickas senast X/X till:

SmoK

Dag Krafft

Industrivägen 33

763 41 Hallstavik

Resultatet av undersökningen kommer att presenteras i en rapport som ni självklart kommer att få ta del av.

Frågor kring undersökningen och enkäten besvaras av undersökningsansvarige:

Per-Anders Hübner

Danströmsgatan 5

302 34 Halmstad

pa@halland.net

Tfn 035-10 30 13, mobil 0708-13 37 02

Tack för din hjälp!

Bilaga 2b

Följebrev till gymnasierna

Enkät om musikvanor och musicerande

Under hösten 2001 pågår en musikvaneundersökning bland ungdomar initierad av SmoK – Sveriges Musik- och Kulturskolor. Undersökningen finansieras av Kulturrådet och Ungdomsstyrelsen och genomförs i tre län – Jönköpings, Västmanlands och Västernorrlands län.

Målgrupp för undersökningen är musicerande ungdomar i åldern 13–20 år.

En stor del av denna undersökning är den enkät som du fått tillsammans med detta brev. Vi behöver din hjälp för att nå vår målgrupp och hoppas därför på din medverkan vad gäller distribution och insamling av enkäten. Själva blanketten är självinstruerande och tar cirka 10 minuter att fylla i. Givetvis är den anonym.

För att bortfallet skall bli så litet som möjligt ber vi dig göra följande:

Tillsammans med detta brev får du fem enkäter som riktar sig till målgruppen ”Spelande ungdomar”. I samband med klasstimme eller vid annat tillfälle när klassen är samlad frågar du vilka i klassen som spelar ett instrument.

Låt dessa fylla i enkäten – det bör inte ta mer än 10 minuter.

Samla in och lägg tillbaka kuvertet i XXX fack före fredagen den 26:e oktober.

Om det är fler än fem elever som spelar i din klass finns det fler enkäter på lärarrummet.

Eventuella frågor kan besvaras av:

XXX

eller

Per-Anders Hübner
Undersökningsansvarig
0708-13 37 02
pa@halland.net

Ett stort tack för din hjälp!

Enkät om musikvanor och musicerande

N1 **Kommun?** Jönköping Västerås Sundsvall

N3 **Jag är** Man Kvinna N2 **Jag är** år

N4 Jag går på kommunal musik-/kulturskola Ja Nej

N5 Jag musicerar i studiecirkel Ja Nej

N6 Jag musicerar på annat sätt Ja Nej

Hur många timmar per vecka musicerar du

N7 **ensam?** timmar N8 **i grupp?** timmar

Vad är viktigt i samband med ditt musicerande?

Läs först igenom **alla** påståenden och markera därefter med ett kryss de 6 påståenden som Du tycker är **de allra viktigaste**. **OBS! Kryssa endast 6 alternativ.**

- N8 Det är viktigt att jag alltid har roligt när jag spelar/sjunger
- N10 Det är viktigt att jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken
- N11 Det är viktigt att jag alltid får spela/sjunga det jag tycker om
- N12 Det är viktigt att det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola
- N13 Det är viktigt att jag får tillräcklig uppmuntran
- N14 Det är viktigt att musiken gör att jag tror på mig själv
- N15 Det är viktigt att jag har god tillgång till instrument
- N16 Det är viktigt att jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang
- N17 Det är viktigt att jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande
- N18 Det är viktigt att jag har tillräckligt med tid för övning
- N19 Det är viktigt att jag alltid får jobba tillsammans med duktiga lärare
- N20 Det är viktigt att mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik
- N21 Det är viktigt att jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan
- N22 Det är viktigt att det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga
- N23 Det är viktigt att jag spelar/sjunger ofta **för** andra
- N24 Det är viktigt att jag spelar/sjunger ofta tillsammans **med** andra

Kontrollera att du kryssat 6 alternativ.

Survey: 600

Skandinaviska Utvärderingsinstitutet UvVAB

Page: 1

Hur tycker Du att ditt musicerande fungerar?

Vi vill att Du tar ställning till **samtliga** påståenden.

Kryssa rutan för 1 om Du *inte alls instämmer* eller rutan för 5 om Du *instämmer helt*.

Om Din åsikt ligger däremellan kryssar du rutan för 2, 3 eller 4.

		Instämmer inte alls			Instämmer helt	
		1	2	3	4	5
N25	Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	☐	☐	☐	☐	☐
N26	Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	☐	☐	☐	☐	☐
N27	Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	☐	☐	☐	☐	☐
N28	Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	☐	☐	☐	☐	☐
N29	Jag får tillräcklig uppmuntran	☐	☐	☐	☐	☐
N30	Musiken gör att jag tror på mig själv	☐	☐	☐	☐	☐
N31	Jag har god tillgång till instrument	☐	☐	☐	☐	☐
N32	Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	☐	☐	☐	☐	☐
N33	Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	☐	☐	☐	☐	☐
N34	Jag har tillräckligt med tid för övning	☐	☐	☐	☐	☐
N35	Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	☐	☐	☐	☐	☐
N36	Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	☐	☐	☐	☐	☐
N37	Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	☐	☐	☐	☐	☐
N38	Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	☐	☐	☐	☐	☐
N39	Jag spelar/sjunger ofta för andra	☐	☐	☐	☐	☐
N40	Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	☐	☐	☐	☐	☐
N41	Jag är nöjd med mitt val av instrument	☐	☐	☐	☐	☐

Kontrollera att du givit ett omdöme på varje påstående!

N42 Hur många *minuter per vecka* får du enskild undervisning?

- Mindre än 20 minuter Mellan 20-40 minuter Mer än 40 minuter

N43 Hur många *minuter per vecka* skulle du vilja få enskild undervisning?

- Mindre än 20 minuter Mellan 20-40 minuter Mer än 40 minuter

N44 Hur många *minuter per vecka* får du undervisning i grupp?

- Mindre än 20 minuter Mellan 20-40 minuter Mer än 40 minuter

N45 Hur många *minuter per vecka* skulle du vilja få undervisning i grupp?

- Mindre än 20 minuter Mellan 20-40 minuter Mer än 40 minuter

Hur ofta brukar du gå på konsert?

	Aldrig	Någon gång per år	Någon gång per månad	Någon gång per vecka
N46 Klassisk konsert	☐	☐	☐	☐
N47 Rock/pop konsert	☐	☐	☐	☐
N48 Jazz konsert	☐	☐	☐	☐
N49 Folkmusik konsert	☐	☐	☐	☐
N50 Annan konsert	☐	☐	☐	☐

N51 Hur många *timmar per dag* lyssnar du aktivt på inspelad musik?

- Mindre än 1 timme Mer än 1 timme Mer än 2 timmar Mer än 3 timmar Mer än 4 timmar Mer än 5 timmar

N52 Använder du dator för att spela/komponera egen musik?

- Ja Nej

N53 Kan du tänka dig att arbeta som musiker i framtiden?

- Ja Nej

N54 Om Ja - främst som

- Fritills Anställd

Inom vilket område?

- N55 Orkestermusiker N56 Kammarmusiker N57 Studiomusiker N58 Turnerande musiker N59 Annat

Inom vilken genre?

- N60 Klassisk musik N61 Rock/pop N62 Jazz N63 Folkmusik N64 Annan

Vilket/vilka instrument spelar du?

- N65 **Träblåsinstrument** - vilket/vilka. N66 Flöjt N67 Blockflöjt N68 Oboe
N69 Klarinett N70 Fagott N71 Saxofon N72 Övrigt träblåsinstrument
- N73 **Bleckblåsinstrument** - vilket/vilka.
N74 Valthorn N75 Trumpet N76 Trombon N77 Bastuba N78 Övrigt bleckblåsinstrument
- N79 **Stråkinstrument** - vilket/vilka. N80 Fiol N81 Altfiol N82 Cello
N83 Kontrabas N84 Övrigt stråkinstrument
- N85 **Stränginstrument** - vilket/vilka. N86 Gitarr N87 El-gitarr N88 El-bas
N89 Mandolin N90 Harpa N91 Övrigt stränginstrument
- N92 **Tangentinstrument och slagverk** - ange vilket. N93 Piano N94 Orgel
N95 Accordeon N96 Slagverk N97 Övrigt tangentinstrument/slagverk
- N98 **Vokal** - vilket/vilka. N99 Solosång N100 Körsång N101 Rap
- N102 **Elektroniska instrument** - vilket/vilka.
N103 Synthesizer N104 Sampler N105 Turntable N106 Annat MIDI-instrument

Om du vill byta eller spela ytterligare ett instrument - vilket/vilka instrument skulle du välja?

- N107 **Träblåsinstrument** - vilket/vilka. N108 Flöjt N109 Blockflöjt N110 Oboe
N111 Klarinett N112 Fagott N113 Saxofon N114 Övrigt träblåsinstrument
- N115 **Bleckblåsinstrument** - vilket/vilka.
N116 Valthorn N117 Trumpet N118 Trombon N119 Bastuba N120 Övrigt bleckblåsinstrument
- N121 **Stråkinstrument** - vilket/vilka. N122 Fiol N123 Altfiol N124 Cello
N125 Kontrabas N126 Övrigt stråkinstrument
- N127 **Stränginstrument** - vilket/vilka. N128 Gitarr N129 El-gitarr N130 El-bas
N131 Mandolin N132 Harpa N133 Övrigt stränginstrument
- N134 **Tangentinstrument och slagverk** - vilket/vilka. N135 Piano N136 Orgel
N137 Accordeon N138 Slagverk N139 Övrigt tangentinstrument/slagverk
- N140 **Vokal** - vilket/vilka. N141 Solosång N142 Körsång N143 Rap
- N144 **Elektroniska instrument** - vilket/vilka.
N145 Synthesizer N146 Sampler N147 Turntable N148 Annat MIDI-instrument

Tack för ditt svar !

Survey : 600

Skandinaviska Utvärderingsinstitutet UvriAB

Page : 4

Bilaga 3
Öppna enkäten

Bil 3

Skriv fem saker på varje fråga som du spontant kommer att tänka på.

Varför tycker du att det är viktigt att musicera och spela ett instrument?

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

Vad är viktigt för att du skall tycka att du har goda förutsättningar att musicera?

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

Jag är man kvinna

Jag spelar _____

Bilaga 4

Följebrev till kulturskolorna gällande instrumentstatistik Undersökning om musikvanor och musicerande

Under hösten 2001 pågår en musikvaneundersökning bland ungdomar initierad av SmoK – Sveriges Musik och Kulturskolor. Undersökningen utförs i tre län – Jönköpings, Västmanlands och Västernorrlands län – och riktar sig till unga, musicerande ungdomar mellan 13 och 20 år. Den består av enkät- och intervjuarbete, men också rent statistiskt material.

I projektansökan till Kulturrådet och Ungdomsstyrelsen skrev SmoK:s ordförande Per Sjöberg följande:

” Det finns idag många tecken som tyder på att barn och ungdomars val av vilket instrument de vill spela har förändrats tydligt under framför allt 1990-talet och framåt. Eftersom en sådan förändring kan och sannolikt kommer att leda till förändringar i det lokala musiklivet finns det stora skäl till att inventera och beskriva hur nuläget ser ut.”

Mer information om förstudien, ”Musikalisk Mångfald”, finns att läsa på SmoK:s hemsida www.smok.se under rubriken ”projekt”.

Den blankett som följer med detta brev behandlar sådana uppgifter. Vi ber dig därför fylla i blanketten med det antal elever som deltog i Musik-/Kulturskolans verksamhet på respektive instrument. Finns inte alla uppgifter tillgängliga ber vi dig fylla i de uppgifter som kan tas fram.

Blanketten skickar du till:

SmoK
Att Dag Krafft
Industrivägen 33
763 41 Hallstavik

Tack för din hjälp

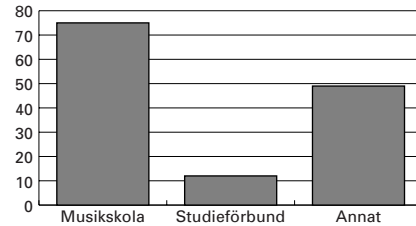
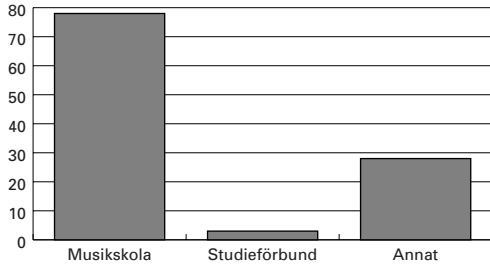
Per-Anders Hübner
Utredningsansvarig
Eventuella frågor besvaras:
pa@halland.net
Tfn 0708-13 37 02

Bilaga 5

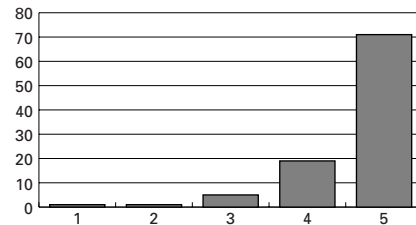
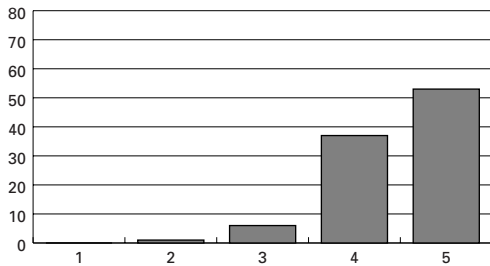
Jämförande Diagram och tabeller

Jämförelse mellan populationen lärare (147) och hela undersökningsgruppen (844). Diagrammen i vänstra spalten representerar lärarnas enkätsvar som kan jämföras med svaren från huvudenkätens population i högra spalten.

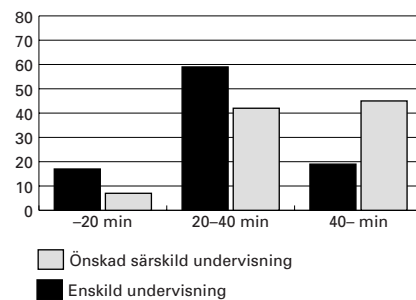
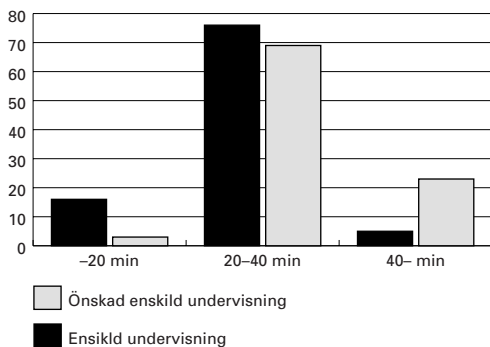
Grundläggande musikutbildning, procent

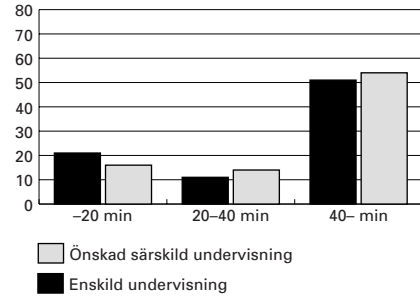
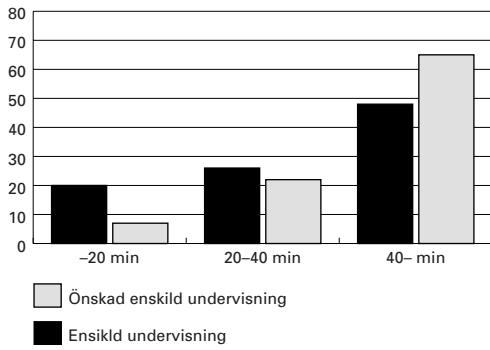
Nöjda med sitt instrumentval. Betyg 1 till 5, procent

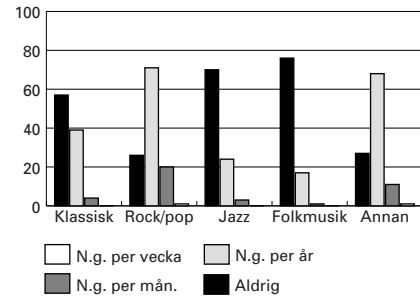
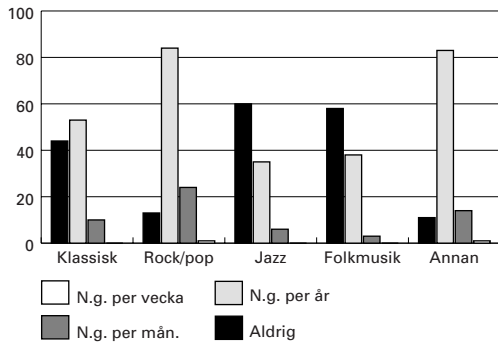
Enskild och önskad enskild undervisning, procent

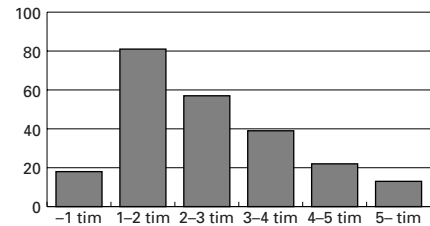
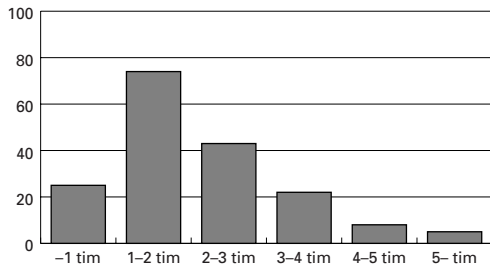
Gruppundervisning, procent

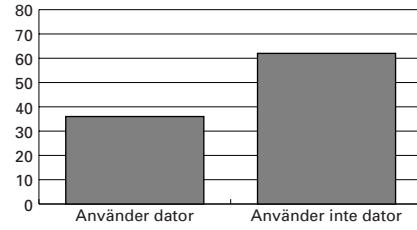
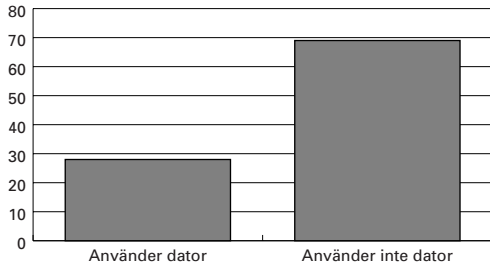
Konserterbesök, procent

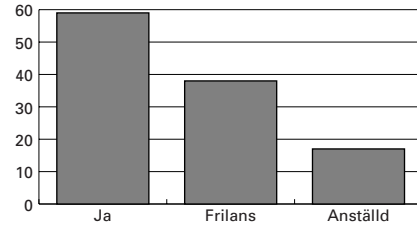
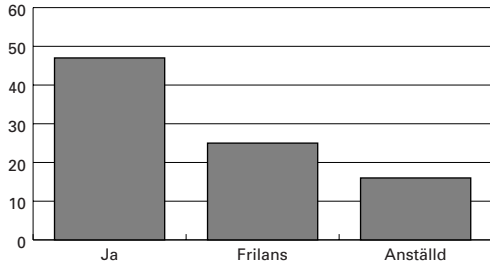
Aktiv lyssning, procent

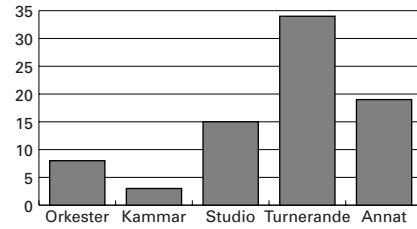
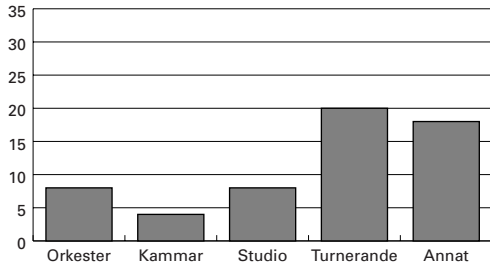
Använder dator för att spela/komponera, procent

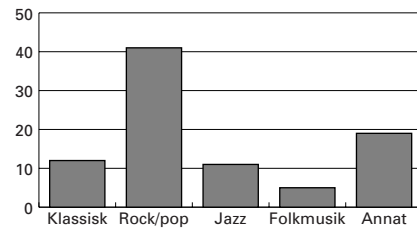
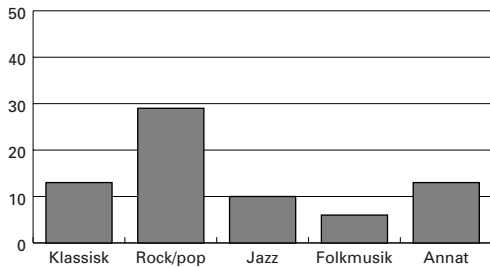
Musiker som yrke, procent

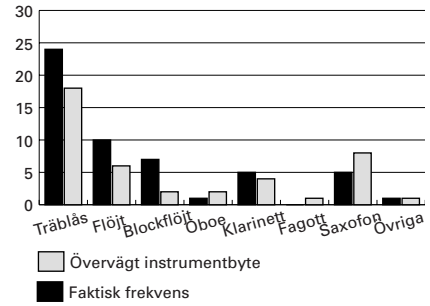
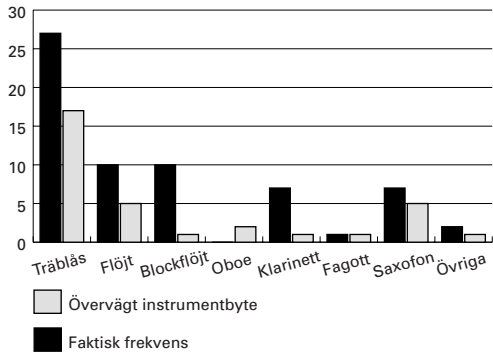
Yrkesmusikroller, procent

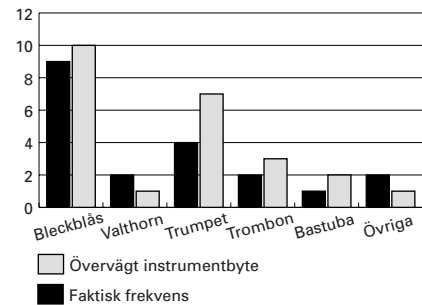
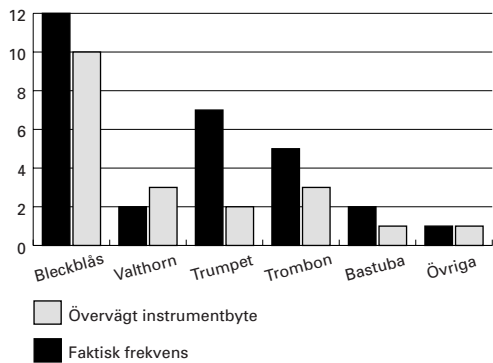
Yrkesmusiker inom genre, procent

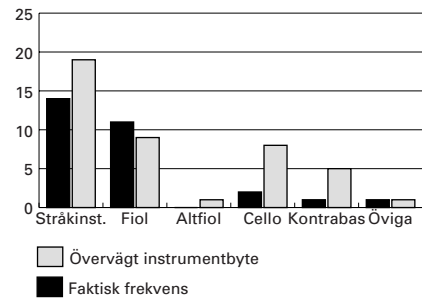
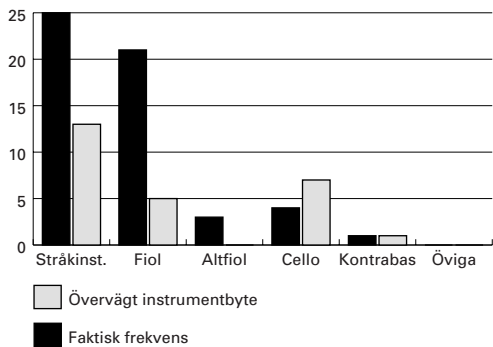
Träblåsinstrument, procent

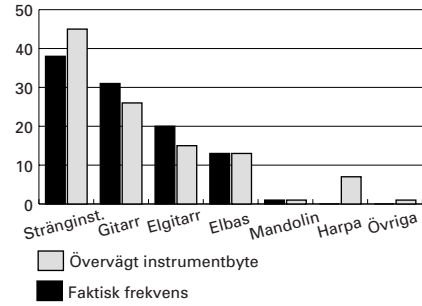
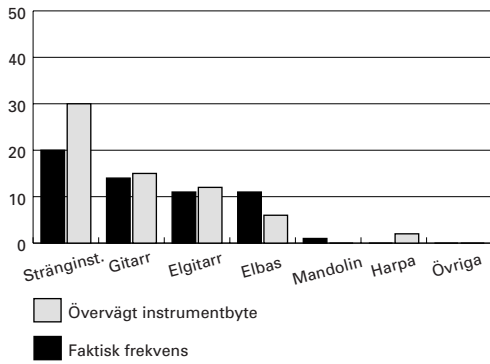
Bleckblåsinstrument, procent

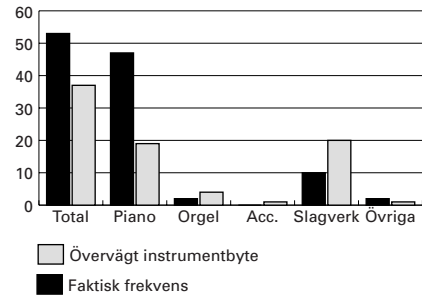
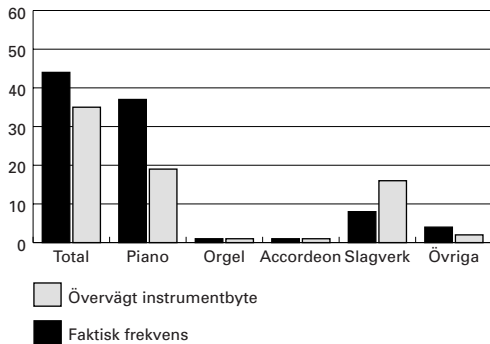
Stråkinstrument, procent

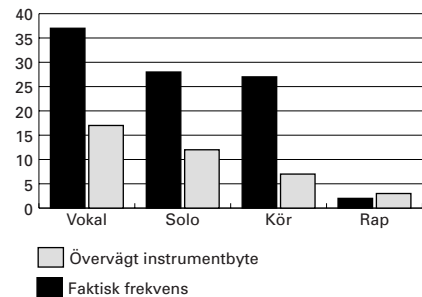
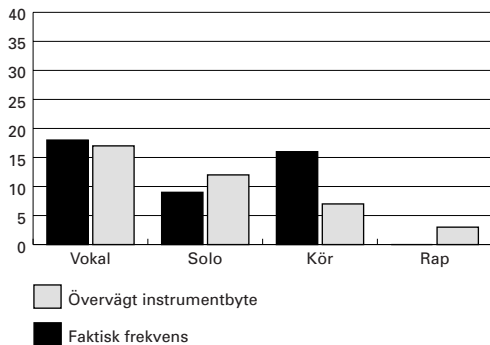
Stränginstrument, procent

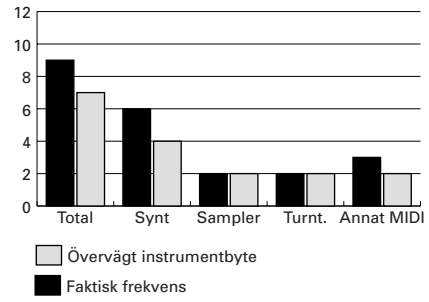
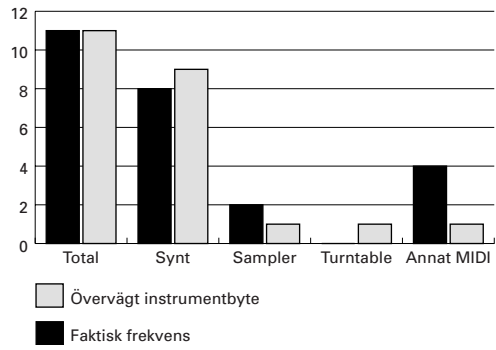
Tangentinstrument och slagverk, procent

Vokal, procent

Elektroniska instrument, procent

Bilaga 6

Prioritering Alla 844

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	85	97	81	4,01
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	72	96	80	4,06
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	46	91	60	3,55
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	46	95	89	4,16
Jag får tillräcklig uppmuntran	44	95	79	4,15
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	43	96	89	4,30
Jag har tillräckligt med tid för övning	41	70	39	3,21
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	34	93	74	3,42
Jag har god tillgång till instrument	32	92	82	4,33
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	27	95	76	3,54
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	26	93	78	3,35
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	26	77	50	3,71
Musiken gör att jag tror på mig själv, Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	25	93	75	3,64
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	23	93	81	3,81
Jag spelar/sjunger ofta för andra,	22	87	59	3,73
	11	80	51	2,79

Prioritering Jönköping Alla 334

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	83	95	81	3,95
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	73	94	74	3,96
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	48	88	63	3,58
Jag har tillräckligt med tid för övning, Jag får tillräcklig uppmuntran, Viktigt	47	69	39	3,16
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	42	94	75	4,06
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	40	94	77	3,36
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	38	92	86	4,08
Jag har god tillgång till instrument	38	93	85	3,85
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	35	91	76	4,25
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	30	95	78	3,57
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	25	89	71	3,29
Musiken gör att jag tror på mig själv Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	25	63	42	3,51
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	23	91	72	3,58
Jag spelar/sjunger ofta för andra	22	88	49	3,59
	21	94	80	3,78
	12	78	43	2,80

Prioriteringar Jönköping Flickor 200

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	86	96	84	3,94
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	70	94	72	3,92
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	52	86	63	3,55
Jag får tillräcklig uppmuntran	52	94	78	4,19
Jag har tillräckligt med tid för övning	47	67	40	3,16
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	42	94	86	3,98
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	41	93	85	4,22
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	37	95	76	3,25
Jag har god tillgång till instrument	34	94	84	4,32
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	29	100	82	3,57
Musiken gör att jag tror på mig själv	25	92	67	3,59
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	22	95	84	3,81
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	22	86	50	3,62
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	22	70	44	3,68
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	19	84	59	3,06
Jag spelar/sjunger ofta för andra,	6	92	50	2,80

Prioriteringar Jönköping Pojkar 130

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	78	93	76	3,96
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	78	94	77	4,01
Jag har tillräckligt med tid för övning	48	73	37	3,13
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	45	93	79	3,54
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	44	91	63	3,65
Jag har god tillgång till instrument	36	85	64	4,12
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	35	93	80	3,63
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	34	89	73	3,57
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	32	90	86	3,84
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	31	90	83	3,64
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	31	55	40	3,23
Jag får tillräcklig uppmuntran	26	91	65	3,84
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	23	90	47	3,50
Musiken gör att jag tror på mig själv	22	89	79	3,55
Jag spelar/sjunger ofta för andra	22	71	39	2,76
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	20	92	73	3,72

Prioriteringar Västerås Alla 256

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	86	97	82	4,03
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	71	97	83	4,12
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	52	95	86	4,24
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	49	94	62	3,61
Jag får tillräcklig uppmuntran	47	96	83	4,23
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola,	46	96	91	4,37
Jag har tillräckligt med tid för övning	34	68	34	3,1
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	29	97	77	3,60
Musiken gör att jag tror på mig själv	29	96	79	3,75
Jag har god tillgång till instrument	29	95	86	4,34
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	27	94	80	3,41
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	27	88	71	3,45
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	26	88	52	3,75
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	25	94	76	3,81
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	22	82	56	3,74
Jag spelar/sjunger ofta för andra	11	86	59	2,81

Prioriteringar Västerås Flickor 171

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	86	98	82	4,06
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	70	98	83	4,07
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	57	96	87	4,38
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	52	98	91	4,40
Jag får tillräcklig uppmuntran	51	98	86	4,30
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	49	95	61	3,60
Jag har tillräckligt med tid för övning	39	64	27	3,09
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	30	98	81	3,59
Musiken gör att jag tror på mig själv	29	98	76	3,67
Jag har god tillgång till instrument	27	96	87	4,33
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	25	90	55	3,86
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	25	86	71	3,34
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	22	84	66	3,76
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	21	92	69	3,84
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	20	91	77	3,31
Jag spelar/sjunger ofta för andra	9	81	44	2,78

Prioriteringar Västerås Pojkar 82

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	84	94	80	3,96
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	73	97	82	4,22
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	48	90	67	3,65
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	44	92	86	3,95
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	40	97	85	3,67
Jag får tillräcklig uppmuntran	39	91	75	4,06
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	37	90	90	4,30
Jag har god tillgång till instrument,	32	92	85	4,36
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	32	92	69	3,70
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	30	96	84	3,73
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	29	83	46	3,52
Musiken gör att jag tror på mig själv, Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	27	91	86	3,90
Jag har tillräckligt med tid för övning	26	95	67	3,61
Jag får tillräckligt med tid för övning	26	81	52	3,27
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	23	79	37	3,70
Jag spelar/sjunger ofta för andra,	16	92	77	2,86

Prioriteringar Sundsvall Alla 254

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger,	87	98	81	4,06
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	70	97	84	4,12
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	51	98	95	4,50
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola, Jag får tillräcklig uppmuntran	46	99	91	4,50
Jag får tillräcklig uppmuntran	44	95	80	4,19
Jag har tillräckligt med tid för övning	40	72	44	3,32
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	39	92	52	3,46
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	35	96	71	3,46
Jag har god tillgång till instrument	31	93	86	4,41
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	29	84	58	3,92
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	28	97	84	3,35
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	25	92	87	3,86
Musiken gör att jag tror på mig själv, Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan, Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	24	94	74	3,62
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan, Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	21	89	74	3,91
Jag spelar/sjunger ofta för andra	20	92	71	3,45
Jag spelar/sjunger ofta för andra	9	75	54	2,77

Prioriteringar Sundsvall Flickor 153

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	88	99	81	4,05
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	69	97	81	4,04
Jag får tillräcklig uppmuntran	56	94	84	4,24
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	56	100	98	4,58
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	48	100	92	4,55
Jag har tillräckligt med tid för övning	44	68	35	3,14
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	41	90	52	3,44
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	33	96	67	3,41
Jag har god tillgång till instrument	26	95	90	4,43
Musiken gör att jag tror på mig själv	25	89	71	3,58
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	25	84	66	4,12
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	23	94	89	3,86
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	23	86	77	3,98
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	20	94	68	3,34
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	13	95	80	3,05
Jag spelar/sjunger ofta för andra	10	75	50	2,78

Prioriteringar Sundsvall Pojkar 98

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	88	98	80	4,06
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	74	96	89	4,23
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	50	98	86	3,77
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	44	98	88	4,43
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	44	95	91	4,40
Jag har god tillgång till instrument,	40	90	82	4,37
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	38	95	51	3,47
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	38	95	76	3,54
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	36	83	49	3,63
Jag har tillräckligt med tid för övning	35	79	62	3,63
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	27	92	88	3,86
Jag får tillräcklig uppmuntran	24	96	71	4,13
Musiken gör att jag tror på mig själv	23	100	78	3,67
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	19	89	74	3,62
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	18	94	67	3,81
Jag spelar/sjunger ofta för andra,	7	71	57	2,73

Prioritering Lärare (147) Alla

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	76	90	50	3,50
Jag får tillräcklig uppmuntran,	63	97	71	3,82
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	63	91	69	3,58
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	58	69	26	2,93
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	52	100	92	4,25
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	48	94	67	3,73
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	39	93	54	3,51
Jag har god tillgång till instrument	33	96	79	4,01
Musiken gör att jag tror på mig själv	29	95	65	3,60
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	27	90	49	3,17
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	24	91	57	3,50
Jag har tillräckligt med tid för övning	21	48	10	2,63
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	20	97	73	3,53
Jag spelar/sjunger ofta för andra	20	80	53	3,01
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	18	85	52	2,99
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	17	80	36	3,47

Prioritering Lärare Kvinnor (63 av 111 svarande)

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	76	96	54	3,60
Jag får tillräcklig uppmuntran, Viktigt	62	97	77	3,86
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	62	92	74	3,60
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	57	100	92	4,27
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	54	74	29	2,97
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	51	100	63	3,71
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	44	100	54	3,51
Jag har god tillgång till instrument	30	95	79	3,97
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	29	89	61	3,49
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	27	94	59	3,29
Musiken gör att jag tror på mig själv	27	100	76	3,71
Jag spelar/sjunger ofta för andra	22	86	50	2,94
Jag har tillräckligt med tid för övning	19	42	0	2,70
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	17	100	82	3,60
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	13	88	50	2,78
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	13	75	25	3,29

Prioritering Lärare Män (48 av 111 svarande)

Variabel	Vikt	Betyg 3-5	Betyg 4-5	Snitt alla
Jag har alltid roligt när jag spelar/sjunger	67	84	44	3,44
Det finns tillgång till en bra musik-/kulturskola	60	100	90	4,26
Jag får tillräcklig uppmuntran,	60	100	55	3,73
Jag spelar/sjunger ofta tillsammans med andra	58	93	71	3,52
Jag får alltid spela/sjunga det jag tycker om	52	72	28	2,92
Jag får alltid jobba tillsammans med duktiga lärare	46	86	68	3,65
Musiken gör att jag tror på mig själv	38	94	50	3,60
Jag känner att jag hela tiden kan utveckla min talang	38	89	50	3,54
Jag har god tillgång till instrument	33	100	81	3,92
Jag får tillräckligt mycket utlopp för mina känslor genom musiken	29	86	43	3,19
Jag har tillräckligt med tid för övning	29	50	21	2,77
Mitt musicerande gör att jag kan skapa egen musik	27	85	62	3,32
Det finns god tillgång till lokaler anpassade för att spela/sjunga	25	83	42	3,44
Jag känner att jag kommer att ha nytta av mitt musicerande	17	100	63	3,52
Jag spelar/sjunger ofta för andra	17	88	63	3,08
Jag får tillräckliga möjligheter att visa vad jag kan	15	100	43	3,40

Bilaga 7

Elevstatistik i siffror. Tabellen motsvarar rapportens diagram 6–11

Läsår	TVFL	BLFL	OBOE	KLAR	FAG	SAX
1976–1977	11 638	19 153	564	15 438	230	2 477
1987–1988	20 785	14 409	968	12 772	337	5 338
2001–2002	11 388	9 389	649	5 782	148	6 436

Läsår	VHORN	TRP	TRB	TUBA	ÖVR BL
1976–1977	646	8 539	1 245	0	1 419
1987–1988	1 005	8 718	2 531	431	1 214
2001–2002	811	5 563	2 228	468	592

Läsår	FIOL	VIOLA	CELLO	KBAS	EBAS	ÖVR STRÅK
1976–1977	15 804	339	2 065	395	237	0
1987–1988	18 178	508	3 398	496	916	39
2001–2002	16 312	434	3 540	463	2 409	1 097

Läsår	GIT	EGIT	MAND	HARPA	ÖVR STRÄ.
1976–1977	38 354	127	1 106	0	0
1987–1988	29 740	877	428	13	57
2001–2002	23 230	4 375	33	0	48

Läsår	PIANO	ORG	EORG	SYNT	DRSP	SLV	TANG	ÖVR
1976–1977	63 541	493	2 488	0	1 777	5 567	10	
1987–1988	50 036	440	3 058	391	2 466	7 007	128	
2001–2002	31 427	24	0	3 817	959	8 521	19	

Läsår	SÅNG	AND INSTR
1976–1977	6 920	230
1987–1988	7 049	0
2001–2002	5 458	2 891

Litteratur- och källförteckning

Litteraturförteckning

- Ungdomsstyrelsen (2001): *Växa i Rocken*. Ungdomsstyrelsens utredningar 25
- Kulturrådet (2001): *Om Världen 2001 – Kulturrådets omvärldsanalys*
- Kulturrådet (2002): *Den kulturella välfärden – Elitens privilegium eller möjlighet för alla?*
- Lundberg, Dan, Malm, Krister, Ronström, Ove (2000): *Musik, Medier och Mångkultur – Förändringar i det svenska musiklandskapet*. Kungl. Musikaliska akademins skriftserie nr 93
- Byström, Jan (1985): *Grundkurs i Statistik*

Källförteckning

- Ett projekt om musikalisk mångfald (2001). Projektbeskrivning SMoK, 2001-02-02
- Kultur- och fritidsstrategi Västmanland (2001). En projektrapport, Landstinget Västmanland
- Kulturvanor 2000 (2000). Regionala utvecklingsavdelningen, Landstinget Jönköping
- Utdrag ur databas (2000). Västernorrland
- Kommunal Musikskola läsåret 1987/88 (1989). Kommunala Jämförelsetal 1989:2. Svenska Kommunförbundet

Opublicerade källor

- Minnesanteckningar: Styrgruppsmöte 2001-04-17

Otryckta källor

- www.jonkoping.se/
- www.vasteras.se/
- www.sundsvall.se/
- www.edu.jonkoping.se/~kultur/
- www.vasteras.se/musik/huvud.htm
- www.skola.sundsvall.se/kulturskolan/
- www.ungdomsstyrelsen.se
- www.svekom.se/
- www.smok.se/

www.rum.se/

www.kontaktstatet.se

www.libris.kb.se/

www.scb.se/befoalfard/befolkning/befstor/befarlig/befarlig.asp